

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ
ХЕРСОНСЬКОГО РАЙОНУ НА 2025 РІК**

ЗМІСТ

Стор.

	ВСТУП	3
I.	Зміст та основні цілі Програми соціально - економічного та культурного розвитку Херсонського району на 2025 рік	4
II.	Характеристика поточного стану довкілля Херсонського району	12
III.	Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	45
IV.	Основні екологічні проблеми Херсонського району	48
V.	Зобов'язання у сфері охорони довкілля	52
VI.	Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації програми соціально-економічного та культурного розвитку Херсонського району на 2025 рік	55
VII.	Заходи, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання програми	60
VIII.	Обґрунтування вибору виправданих альтернатив	62
IX.	Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	63
X.	Резюме нетехнічного характеру інформації	66

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію його економічної, соціальної та екологічної складових. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань у процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка (далі – СЕО) документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків у процесі планування.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» визначає поняття СЕО як процедуру визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.

Метою СЕО є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування.

СЕО – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Слід зазначити, що наразі потрібно вирішувати масштабні питання, пов'язані зі збереженням та відновленням довкілля, подоланням катастрофічних наслідків, спричинених війною, зокрема тривалими бойовими діями. Із перших днів повномасштабного вторгнення російських збройних формувань фіксується шкода, якої вони завдають довкіллю на території України. Це і підлив греблі Каховської гідроелектростанції, і руйнування складів пально-мастильних матеріалів, сховищ нафтопродуктів, автозаправних станцій з відповідними наслідками для довкілля, авіаудари по промислових підприємствах, пошкодження та знищення очисних споруд та, як наслідок, вилив стоків у водойми, суцільне мінування територій, а також пошкодження ґрунтового покриву, лісові пожежі, особливо на територіях природно-заповідного фонду.

Злодіяння проти довкілля є частиною воєнних злочинів. Згідно з Додатковим протоколом до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08 червня 1977 року «заборонено застосовувати методи або засоби ведення воєнних дій, які мають на меті завдати або завдають широкої, довготривалої і серйозної шкоди природному середовищу».

I. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОГО РАЙОНУ НА 2025 РІК

Програма соціально – економічного та культурного розвитку Херсонського району на 2025 рік (далі – Програма) є документом державного планування районного рівня.

Враховуючи умови воєнного стану в Україні, головною метою Програми є забезпечення сталого функціонування економіки району, соціальної та гуманітарної сфер, інженерно-транспортної та комунальної інфраструктури, відбудови житла та об'єктів соціальної інфраструктури в умовах війни.

Стратегічні цілі Програми:

➤ Відновлення економіки регіону шляхом:

- відновлення та розвитку високопродуктивного агропромислового виробництва та зрошуваного землеробства;
- розбудови та розвитку промислового комплексу, створення умов для доступу промислових підприємств до дешевих фінансових ресурсів;
- створення умов для розвитку малого та середнього підприємництва;
- сприяння поліпшенню інвестиційного клімату та розвитку міжнародного співробітництва;
- відновлення туристичного потенціалу;
- покращення екологічної ситуації в районі;
- створення умов для енергетичної та техногенної безпеки;
- відновлення дорожньо-транспортного комплексу.

➤ Людський розвиток та забезпечення якісних умов життя за рахунок:

- надання якісних освітніх послуг;
- забезпечення населення медичною допомогою;
- надання підтримки дітям та сім'ям, захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- розвитку культурного та духовного середовища, збереження культурної спадщини;
- створення умов для розвитку фізичної культури та спорту;
- надання якісних та доступних послуг соціально незахищеним верствам населення;
- роботи з гуманітарними місіями;
- цифровізації публічних послуг, удосконалення системи надання адміністративних послуг;
- розвитку ринку праці для підвищення рівня зайнятості населення;
- забезпечення населення якісними комунальними послугами, відновлення комунальної інфраструктури;
- розвитку будівництва та забезпечення житлом населення.

➤ Сталий розвиток територій населених пунктів і громад завдяки:

- забезпеченню надходжень податків та платежів до бюджетів усіх рівнів;
- розвитку територіальних громад, просторового планування територій;
- розвитку громадянського суспільства;
- ефективному управлінню майном спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст району.

Для досягнення пріоритетних цілей визначено завдання та заходи, які розглядаються для кожної із 24 галузей (сфер) діяльності області (табл. 1).

Таблиця 1

Пріоритетні цілі, завдання та заходи програми соціально-економічного та культурного розвитку Херсонського району на 2025 рік

Галузі (сфери) діяльності	Основні завдання
1	2
<i>1. Відновлення економіки регіону</i>	
1.1. Розвиток аграрного сектору, іригації (зрошення) земель	<ul style="list-style-type: none"> - відновлення та збільшення придатних до використання площ сільськогосподарських угідь, на яких можливе проведення польових робіт; - збільшення чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин та обсягів виробництва тваринницької продукції за рахунок відновлення матеріально-технічної бази підприємств, підтримка сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств; - відновлення та підвищення ефективності використання меліоративних систем області за рахунок відновлення зрошувальних мереж, модернізації та технічного переоснащення зрошувальної техніки й обладнання
1.2. Промисловий комплекс	<ul style="list-style-type: none"> - ґрунтовне вивчення фізичного та технологічного стану промислового комплексу району, руйнувань та збитків, завданих окупаційною владою; - вивчення потенційних можливостей застосування механізмів відновлення промисловості за рахунок міжнародної технічної допомоги, грантових проєктів з урахуванням принципів екологоорієнтованого розвитку; - формування ефективного інвестиційного клімату за рахунок створення регіональних, а також участі в національних індустріальних та технологічних парках; - відновлення системи підготовки робітничих кадрів.
1.3. Створення умов для розвитку підприємництва. Регуляторна політика	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння відновленню діяльності малих та середніх підприємств області у післявоєнний час; - спрощення умов для ведення бізнесу; - розширення механізмів фінансування суб'єктів малого і середнього підприємництва, у тому числі залучення проєктів міжнародної технічної допомоги, грантів; - надання суб'єктам малого і середнього підприємництва

1	2
	інформаційно-консультаційної підтримки; - сприяння відновленню ефективної діяльності органів місцевого самоврядування територіальних громад.
1.4. Інвестиційна діяльність. Створення умов для інвестиційної привабливості регіону та зовнішньоекономічна політика	- залучення додаткових ресурсів, у тому числі коштів міжнародних організацій, з відбудови та реконструкції інфраструктури регіону; - актуалізація інвестиційних проектів у деокупованих населених пунктах району; - просування інвестиційних проектів та пропозицій регіону серед потенційних вітчизняних й іноземних ділових партнерів; - сприяння реалізації інвестиційних проектів у рамках державно - приватного партнерства; - активізація міжнародного та міжрегіонального співробітництва.
1.5. Розвиток туристичного потенціалу	- відновлення туристичної інфраструктури, розмінування об'єктів інфраструктури та пляжних територій; - забезпечення збереження та раціонального використання природних лікувальних ресурсів Херсонської району; - створення умов для розвитку внутрішнього туризму; - створення сприятливих умов для реалізації підприємницького потенціалу в сфері сільського зеленого туризму; - створення нових, цікавих туристичних маршрутів.
1.6. Розвиток логістично - транспортного потенціалу, покращення стану автомобільних доріг	- здійснення оцінки стану дорожньої мережі району та її відновлення; - відновлення та розвиток автобусних перевезень; - розвиток дорожньої інфраструктури району. - відновлення транспортного обслуговування сільських населених пунктів; - покращення стану автошляхів до населених пунктів, які не мають стаціонарної торговельної мережі, для завезення соціально-значущих продуктів харчування.
1.7. Споживчий ринок, торгівля	- сприяння відновленню діяльності торговельної мережі області у післявоєнний час; - відновлення порушених цілісних ланцюгів постачання продукції, зокрема сільського господарства; - підтримка місцевих товаровиробників, збільшення їх частки у товарному асортименті на регіональному споживчому ринку; - сприяння поширенню та популяризації використання цифрових технологій для забезпечення можливостей покупок онлайн; - здійснення заходів з відновлення логістичних шляхів; - забезпечення ефективної взаємодії та координації діяльності усіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування і громадських об'єднань

1	2
	<p>споживачів у сфері захисту прав споживачів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - підвищення рівня поінформованості та правової обізнаності споживачів щодо їхніх законних прав і механізмів реалізації, а також правової грамотності суб'єктів господарювання, що функціонують на споживчому ринку; - сприяння розбудови сучасної торгівельної мережі.
<i>2. Людський розвиток та забезпечення якісних умов життя</i>	
2.1. Освіта	<ul style="list-style-type: none"> - ужити заходів щодо забезпечення переходу загальної середньої освіти на новий зміст і структуру навчання відповідно до вимог Нової української школи; - забезпечити інтеграцію дітей із особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір шляхом створення умов в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти та інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти; - продовжити оновлення та поповнення обладнання, створення та модернізацію (проведення реконструкції та капітального ремонту) їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог чинного законодавства; - забезпечити участь педагогічних працівників у районних, обласних заходах та проходження курсової перепідготовки; - забезпечити діяльність літніх шкіл для талановитих та обдарованих дітей, таборів активного відпочинку; - розвиток дистанційної та змішаної освіти, продовження цифрової трансформації освіти; - створення у закладах загальної середньої освіти безпечного освітнього середовища, вільного відбудь-яких форм насильства та дискримінації; - забезпечення доступності здобуття позашкільної освіти, у тому числі на базі закладів загальної середньої освіти, відповідно до інтересів та індивідуальних можливостей здобувачів освіти, підвищення якості психологічних послуг у закладах освіти; - забезпечення умов для проведення профорієнтації учнів з урахуванням їхніх інтересів та здібностей; - забезпечення організації харчування учнів 1-4-х класів та дітей пільгової категорії; - забезпечення організації харчування учнів 1-4-х класів, дітей з малозабезпечених сімей, учнів з вадами розвитку, які навчаються у класах з інклюзивною формою навчання, дітей, батьки яких є учасниками проведення антитерористичної операції, учасниками бойових дій; - забезпечення організації першочергового оздоровлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського

1	2
	<p>піклування, дітей, батьки яких учасниками проведення антитерористичної операції, учасниками бойових дій, соціальний супровід дітей цієї категорії;</p> <ul style="list-style-type: none"> - улаштування захисних споруд, призначених для укриття учасників освітнього процесу; - підвищення якості та престижності професійної освіти; - посилення зв'язку із замовниками робітничих кадрів та ринком праці; - розширення доступу до якісної вищої та фахової освіти для вступників з непідконтрольних територій; - створення сучасного освітнього простору в закладах вищої та фахової передвищої освіти шляхом ресурсного забезпечення, оновлення навчальної та матеріальної баз; - забезпечення якості вищої та фахової передвищої освіти з урахуванням потреб регіонального ринку праці; - підвищення кваліфікації освітян району; - створення демографічних паспортів територіальних громад району; - визначення соціальних та економічних потреб району; - розроблення програм (заходів) підтримки та заохочення молоді до повернення на деокуповані території району.
2.2. Охорона здоров'я	Відновлення роботи закладів охорони здоров'я на деокупованих територіях Херсонської району
2.3 Розвиток фізичної культури та спорту	<ul style="list-style-type: none"> - відновлення спортивної інфраструктури в районі; - фізичне оздоровлення населення району та розвиток дитячо-юнацького, аматорського спорту; - формування позитивного іміджу сім'ї, навичок здорового способу життя; - підвищення рівня охоплення населення різних вікових і соціальних груп всіма видами фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; - збільшення філій дитячо-юнацьких спортивних шкіл, розширення спеціалізації видів спорту; - забезпечення належного фінансування сфери фізичної культури та спорту, згідно встановлених вимог та поліпшення матеріально-технічної бази; - залучення більшої кількості дітей з інвалідністю до занять фізичною культурою та спортом.
2.4. Розвиток культурного та духовного середовища, збереження та популяризація культурної спадщини	<ul style="list-style-type: none"> - відновлення культурної інфраструктури; - здійснення заходів з охорони і збереження об'єктів культурної спадщини на території Херсонського району, у тому числі паспортизація та реставрація пам'яток культурної спадщини; - збереження та поповнення бібліотечних і музейних фондів, книговидання; - підтримка нових форм художнього самовираження.
2.5. Забезпечення населення якісними житлово-	<ul style="list-style-type: none"> - відновлення об'єктів комунальної інфраструктури; - надання якісних житлово-комунальних послуг;

1	2
комунальними послугами	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення питною водою населених пунктів, мешканці яких користуються привізною водою; - відбудова водопровідних мереж у результаті знищення внаслідок збройної агресії РФ із впровадженням енергозберігаючих технологій; - поліпшення якості житлово-комунальних послуг для всіх верств населення, підвищення рівня рентабельності підприємств житлово-комунального господарства; - оформлення земельних ділянок, відведених під розміщення ТПВ відповідно до діючого законодавства; - відсутність заборгованості зі сплати за житлово-комунальні послуги.
2.6. Підвищення рівня енергоефективності	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення питомої енергоефективності економіки району шляхом запровадження енергозберігаючих технологій в галузях виробництва, передачі та використання енергії; - розширення сфери впровадження альтернативних видів палива; - створення нових потужностей виробництва енергії з відновлювальних джерел.
2.7. Підтримка сім'ї, дітей та молоді.	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення житлом дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа; - забезпечення надання соціальних послуг дітям, сім'ям та молоді у територіальних громадах району з метою раннього виявлення та попередження виникнення складних життєвих обставин; - запобігання потрапляння дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до закладів інституційного догляду шляхом охоплення їх сімейними формами виховання; - попередження домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, протидія торгівлі людьми; - утвердження гендерної рівності у суспільстві; - забезпечення дітей шкільного віку якісними послугами з оздоровлення та відпочинку, насамперед, які потребують особливої соціальної підтримки та уваги; - розширення мережі молодіжної інфраструктури; - формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості.
2.8. Соціальний захист населення	<ul style="list-style-type: none"> - поліпшення соціально-побутових умов малозабезпечених верств населення, ветеранів, осіб з інвалідністю; - охоплення соціальною підтримкою осіб, постраждалих унаслідок проведення бойових дій, малозабезпечених верств населення при раціональному використанні бюджетних коштів; - забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю санаторно-курортним оздоровленням та реабілітаційними послугами.

1	2
2.9. Цифровізація публічних послуг та вдосконалення системи надання адміністративних послуг	<ul style="list-style-type: none"> - відновлення роботи Центрів з надання адміністративних послуг у районі; - створення зручних і доступних умов для отримання фізичними та юридичними особами адміністративних послуг; - збільшення переліку адміністративних послуг, які надаються через ЦНАПи району; - підвищення якості надання таких послуг, скорочення строків та видатків на їх надання; - впровадження нових інформаційних технологій для спрощення процедури надання адміністративних послуг; - забезпечення належного матеріально-технічного оснащення Центрів надання адміністративних послуг відповідно до вимог чинного законодавства.
2.10. Розвиток ринку праці та підвищення рівня зайнятості населення	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення гідної оплати праці та підвищення рівня життя населення; - поетапне підвищення частки оплати праці у структурі доходів; - збільшення потреби у вільних та новостворених робочих місцях; - підвищення рівня конкурентоспроможності населення; - забезпечення потреби роботодавців у висококваліфікованих кадрах; - забезпечення ефективної зайнятості населення у 2025 році
2.11. Розвиток будівництва та забезпечення населення житлом	<ul style="list-style-type: none"> - розв'язання житлової проблеми окремих категорій громадян, в першу чергу тих, хто втратив (зруйноване) житло під час воєнної агресії РФ; - оновлення містобудівної документації: затвердження генеральних планів населених пунктів; - організація та забезпечення фінансування заходів з розроблення (оновлення) містобудівної документації місцевого рівня. - забезпечення умов для розвитку населених пунктів району.
3. Охорона навколишнього середовища, цивільний захист населення	
3.1. Захист довкілля та екологічна безпека	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження роздільного збирання та сортування відходів; - знищення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин;
3.2. Комплексне відновлення та розвиток територій природно-заповідного фонду	Організація заходів з розмінування територій та об'єктів природно-заповідного фонду району
3.3. Цивільний захист населення та територій від	- підвищення ступеня захищеності населення і територій району від надзвичайних ситуацій, зменшення ризиків

1	2
надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру	виникнення та мінімізація наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; - покращення рівня матеріально-технічного забезпечення заходів з питань цивільного захисту; - створення умов для безпечного проживання населення, зменшення матеріальних збитків від затоплення і підтоплення населених пунктів, виробничих об'єктів та сільськогосподарських угідь; - попередження процесів затоплення та підтоплення на території району.
<i>4. Ефективне управління у сфері регіонального розвитку</i>	
4.1. Наповнення бюджету, оптимізація і контроль бюджетних витрат	- забезпечення збалансованості показників бюджету району на 2025 рік, врегулювання міжбюджетних відносин бюджетів усіх рівнів та належного виконання затверджених бюджетних показників; - забезпечення ефективної взаємодії місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та контролюючих органів щодо наповнення бюджетів усіх рівнів відповідно до показників економічного розвитку територій; - сприяння у відновленні й організації роботи бізнесу на звільнених територіях; - формування стимулюючого механізму щодо раціонального використання наявних матеріальних і фінансових ресурсів; - проведення роботи з детінізації економіки та з платниками податків щодо викриття схем ухилення від сплати платежів до бюджету; - забезпечення економного і раціонального витрачання бюджетних коштів, посилення контролю за дотриманням вимог законодавчо-нормативних актів щодо витрачання бюджетних коштів; - забезпечення наповнюваності бюджетів усіх рівнів шляхом створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, поліпшення фінансового стану підприємств, за рахунок підвищення конкурентоспроможності виробництва, проведення раціональної та ефективної податково-бюджетної політики та поліпшення умов ведення бізнесу, дотримання жорсткої фінансової дисципліни, підвищення результативності бюджетних видатків.
4.2. Підвищення обороноздатності району. Підтримка армії, підрозділів сил оборони та захист	- розбудова організаційної структури територіальної оборони району відповідно до вимог Закону України «Про основи національного спротиву»; - матеріально-технічне забезпечення заходів територіальної оборони району;

1	2
військовослужбовців	<ul style="list-style-type: none"> - надання шефської допомоги військовим частинам Збройних Сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Херсонському районному центру комплектування та соціальної підтримки, іншим військовим формуванням; - виконання державних завдань з призову громадян на строкову військову службу, відбору до вступу на військову службу за контрактом та проведення заходів з допризовної підготовки; - здійснення заходів щодо розміщення підрозділів Збройних Сил України на території району.
4.3. Створення умов для розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства	<ul style="list-style-type: none"> - висвітлення діяльності районної державної (військової) адміністрації, а також офіційної інформації щодо процесів, що відбуваються на території Херсонського району; - підвищення доступності широкосмугового доступу до Інтернету в сільській місцевості; - забезпечення стабільності та прогнозованості суспільно-політичного життя району, задоволення суспільних інтересів з використанням різноманітних форм демократії участі, громадської ініціативи та самоорганізації, забезпечення додаткових можливостей для реалізації та захисту прав і свобод людини.

Зв'язок з іншими документами державного планування:

- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695;
- Стратегія розвитку Херсонської області на період 2021 – 2027 років, затверджена рішенням Херсонської обласної ради від 20 грудня 2019 року № 1511 (зі змінами).

II. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ХЕРСОНСЬКОГО РАЙОНУ

Херсонський район створено відповідно до постанови Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 року з адміністративним центром м. Херсон. До складу новоствореного району увійшли 10 територіальних громад: Херсонська, Олешківська міські, Білозерська селищна, Великокопанівська, Виноградівська, Дар'ївська, Музиківська, Станіславська, Чорнобаївська, Ювілейна сільські територіальні громади, які об'єднали 106 населених пунктів.

Площа території району до початку воєнних дій рф проти України складала **3844,4** км².

З перших днів початку повномасштабної війни майже вся територія району була захоплена окупантами. У листопаді 2022 року повернута під контроль України правобережна частина Херсонського району, включаючи місто Херсон. Межа тимчасово окупованих територій проходить по річці Дніпро. Тимчасово окупованими залишається лівобережна частина Херсонського району (4 територіальних громади - Олешківська міська, Великокопанівська, Виноградівська, Ювілейна сільські територіальні громади). Всі населені пункти деокупованої частини району зазнали руйнувань від збройної агресії РФ.

Район розташований у західній частині Херсонської області, в басейні нижньої течії річки Дніпро в межах Причорноморської низини.

На заході та півночі Херсонський район межує із Миколаївською областю, на північному сході – з Бериславським, на сході – з Каховським, на півдні – з Скадовським районами Херсонської області.

Територію району перетинають річки Дніпро, Інгулець та Дніпро-Бузький лиман. Унікальним явищем міжнародного значення є дельта Дніпра. Її водноболотні угіддя перебувають під захистом Рамсарської конвенції, ратифікованої Україною 15 листопада 1997 року.

На території району розташовані національні природні парки загальнодержавного значення: «Олешківські піски» та «Нижньодніпровський». Територія Олешківських пісків є об'єктом української частини Смарагдової мережі Європи (Emerald Network) — мережі природоохоронних територій, що створена задля збереження видів та екосистем, визнаних рідкісними на рівні всієї Європи.

Територія району має переважно рівнинний рельєф. Окремі форми рельєфу на лівобережній частині району формують піски. Пустеля, яку називають Олешківськими пісками є найбільшою у Європі. Її площа складає 160 тис. га. Тут зустрічаються бархани та дюни, як і у справжніх пустелях. Місцями піски покриті рослинністю.

Внаслідок руйнування Каховської ГЕС частина територій національних природних парків «Нижньодніпровський» та «Олешківські піски» була затоплена, що суттєво впливає на біотопи та екосистему об'єкту, та можливих втрат тваринного світу.

Клімат району помірно-континентальний із порівняно м'якою зимою (середні температури зимових місяців – -2°C $+2^{\circ}\text{C}$) та спекотним і довгим літом (середні температури – $+23^{\circ}\text{C}$ $+24^{\circ}\text{C}$, максимальні – понад $+40,8^{\circ}\text{C}$). Середньорічна температура становить $+10,5^{\circ}\text{C}$ $+11,6^{\circ}\text{C}$ і має стійку тенденцію до підвищення.

Характерними для клімату є потужні вітри (швидкістю 5 м/с і більше) при низькій вологості (менше 30%) та високих температурах повітря (вище 25°C). Найбільш холодними місяцями є січень і лютий, найтеплішими – липень і серпень.

Земельні ресурси

Структура земельного фонду Херсонської району до початку збройної агресії була такою: 59,3% – землі сільськогосподарського призначення, 9,1% – землі під водою, 13,8% – ліси та лісовкриті площі.

Територіально Херсонський район знаходиться у межах степової кліматичної зони. За ґрунтовими та природно-кліматичними критеріями район умовно поділяється на 4 основних природно-сільськогосподарських райони:

Бериславський природно-сільськогосподарський район охоплює Бериславський та частину Херсонського районів. Площа сільськогосподарських угідь – 415,2 тис. га.

Ґрунтовий покрив району складається здебільшого з чорнозему південного з важко- та середньосуглинковим механічним складом з переважанням крупнопилуватої фракції – це визначає схильність ґрунтів до процесів дефляції та ерозії.

Площа подових ґрунтів (близько 10% ріллі) характеризується досить потужним гумусованим профілем (60 – 70 см) та відзначається низькою водопроникністю, значною вологоємністю при невеликому запасі доступної для рослин вологи. Ґрунтам притаманне короткострокове сезонне перезволоження, вони потребують регулювання водно-повітряного режиму.

Білозерський природно-сільськогосподарський район включає господарства більшої частини Херсонського району. Загальна площа сільськогосподарських угідь – 104,8 тис. га.

Ґрунтовий покрив району представлений темно-каштановими ґрунтами у комплексі із солонцями, що займають близько 70% ріллі. Ґрунти характеризуються розвиненим гумусованим профілем із середньо- та важкосуглинковим механічним складом, дефляційно небезпечні.

За рахунок зрошення водами Дніпровського лиману та р. Інгулець у ґрунтах спостерігається вторинне осолонцювання, місцями затоплення й підтоплення територій. Такі масиви потребують проведення меліоративних заходів.

Олешківський природно-сільськогосподарський район розташований на піщаних аренах тераси р. Дніпро та об'єднує господарства частини Скадовського, Херсонського, Каховського районів та м. Нова Каховка. Площа сільськогосподарських угідь складає 47,3 тис. га.

У ґрунтовому покриві переважають чорноземи осолоділі здебільшого супіщаного механічного складу, які характеризуються слабкою гумусованістю (0,96%), потужним ґрунтовим профілем, низькою поглинальною здатністю, слабкою оструктуреністю, високою водопроникністю, малою вологоємністю, а також низькою забезпеченістю поживними речовинами. Ґрунти значною мірою перебувають під впливом дефляції і потребують проведення відповідних заходів збереження.

Скадовський природно-сільськогосподарський район охоплює частину господарств Скадовського, Херсонського, Каховського районів і належить до тераси дельти р. Дніпро. Площа сільськогосподарських угідь – 272,2 тис. га.

Ґрунтовий покрив району представлений переважно темно-каштановими ґрунтами та їх комплексами із солонцями.

Ґрунти характеризуються легким механічним складом, добре розвиненим гумусовим профілем зі слабкою структурою, що характеризується значною водопроникністю на слабосолонцюватих ґрунтах і дуже низькою на сильно солонцюватих ґрунтах та солонцях. Це, у свою чергу, викликає технологічні ускладнення при поливах.

На зрошуваних землях відзначається наявність вторинно солонцюватих ґрунтів, подекуди – засолення та підтоплення, що зумовлює інтенсивне вимивання поживних речовин, погіршення фізичних властивостей ґрунту. Інтенсивне навантаження на ґрунт, при проведенні механічних обробітків, обумовлює його переущільнення – утворення в орному та підорному горизонтах щільних прошарків, які істотно погіршують водопроникність ґрунту.

Стан ґрунтів

Ще до початку збройної агресії росії проти України стан використання земельних ресурсів Херсонського району не завжди відповідав вимогам до їх охорони, оскільки в результаті антропогенної діяльності порушено екологічно безпечне природокористування, насамперед допустиме співвідношення площ угідь, зокрема ріллі, пасовищ, сінокосів, земель водного та лісового фондів.

Надмірне розширення площі ріллі призвело до порушення екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь: ріллі, природних кормових угідь, лісів та водойм, що негативно позначилося на стійкості агроландшафтів і обумовило значну техногенну ураженість екосфери. Особливу тривогу викликало зниження родючості ґрунтів району. Характерними процесами у ґрунтах був щорічний від'ємний баланс гумусу, зниження вмісту поживних елементів, декальцинація ґрунтів, підвищення кислотності, погіршення фізичних, фізико-хімічних показників.

Однією з головних проблем землекористування в районі є деградація ґрунтів. Дуже високий рівень сільськогосподарського освоєння території, посушливий клімат з частими суховійними вітрами призводять до вітрової ерозії, а в районах з вираженим рельєфом має місце інтенсивна водна ерозія ґрунтів.

Ерозія й дефляція обумовлюють втрату гумусу, азоту, фосфору, калію й інших живильних речовин, знижуючи їх вміст у ґрунті та негативно впливаючи на їхній баланс, особливо гумусу. Середньорічні втрати гумусу у ґрунтах становили 0,3 тонни/га, що обумовлено недосконалою культурою землеробства.

На якісному стані земельних ресурсів позначалися й інші негативні чинники, такі як засоленість, солонцюватість тощо.

Унаслідок повномасштабної війни та окупації земельні ресурси регіону зазнали чималих збитків, які на сьогодні неможливо повністю обрахувати через проведення бойових дій та постійні обстріли звільненої території та окупацію лівобережної частини району.

Відбувається суттєве пошкодження поверхневого шару ґрунтів через рух важкої техніки, будівництво фортифікаційних споруд, вибухи та згоряння боєприпасів, проведення військових маневрів тощо.

Більша частина території є непридатною для використання через щільне мінування, засмічення залишками вибухонебезпечних предметів та іншими об'єктами, пов'язаними із веденням бойових дій.

Загальна площа сільськогосподарських угідь Херсонського району становить 219,9 тис. га, з них 194,2 тис. га ріллі. Площа сільськогосподарських угідь на деокупованій території – 138,6 тис. га, які є потенційно замінованими.

Вживаються заходи з очищення деокупованої території Херсонського району від вибухонебезпечних предметів.

Станом на 01.12.2024 року підрозділами розмінування фахових відомств обстежено на вибухонебезпечні предмети та розміновано 65819,5 га земель сільськогосподарського призначення.

Рослинний світ та лісові ресурси

Рослинність Херсонського району складають ценози зонального, екстразонального та інтразонального типів. В зв'язку з цим рослинність району дуже різноманітна, складена різними типами ценозів, що сформувались в умовах строкатості материнської породи, ґрунтів, клімату та вологозабезпеченості.

Зональна рослинність — це рослинність, яка розвивається в умовах плакору (від гр. плакос - рівнина, площина), тобто на підвищеннях, вододільних, рівних чи хвилястих територіях, кліматичні умови яких найбільше відповідають умовам даної географічної зони. Зональна рослинність включає в себе корінні або клімаксові рослинні асоціації і формації, тобто такі, які в процесі сукцесійного розвитку досягли повної відповідності з даними кліматичними умовами через середовищно твірні абіотичні чинники.

До зональної рослинності відносяться типчаково-ковилкові степи, степові чагарники, псамофітні різнотравно-типчаково-ковилкові степи.

Нижньодніпровські плавні знаходяться у долині річки Дніпро, а також Інгульця, де сформувався своєрідний комплекс різних типів рослинності: лісової та чагарникової, лучної, водно – болотної.

Лісова рослинність представлена вербовими лісами з верби білої, які приурочені до найбільш підвищених ділянок заплави. Деревостан розріджений, верби суховершинять у зв'язку з нагінними явищами, проникненням солоної морської води під дією вітру до річища Дніпра та проток. В домішці трапляється верба ламка і осокир, в трав'янистому ярусі зростають: розхідник звичайний, гірчак перцевий, півники болотні тощо.

Осокорові ліси з осокора – тополі чорної займають дещо підвищені місцезростання порівняно з вербовими лісами. В підліску зростають аморфа кущова, ожина сиза, крушина ламка, бузина чорна, у трав'яному ярусі переважають куничник наземний, пирій повзучий, стоколос безостий та

інші. На найбільш піднятих місцях в осокових лісах різко зростає ценотична роль в'яза гладенького та ясеня високого.

Вільхові ліси зустрічаються в дельтовій та перед дельтовій області Дніпра. Це лісові болота, в більшості випадків обводнені, мають торф та мул. Домінує вільха звичайна, зрідка зустрічається верба біла, тополя чорна та біла, дуб звичайний, береза дніпровська.

Природні соснові ліси на території району, про які згадувалося ще в XI столітті, були знищені. Сучасні, відновлені людиною, можна вважати нащадками колишніх, оскільки зберігся субстрат, на якому вони росли – піщані ґрунти. Здебільшого вони зростають на Нижньодніпровських пісках, невеличкі масиви є і в інших частинах області.

Перші спроби залісення пісків лівобережжя зроблено у XIX ст. З тих часів збереглися невеличкі ділянки сосни на околицях м. Олешки.

Масові посадки лісів здійснено після другої світової війни. За ці десятиріччя сформувалися лісові соснові ценози. Для насаджень випробувано 22 види сосен, але найкраще себе проявили два види: сосна звичайна та сосна кримська, причому остання виявилась більш стійкою до жорстких умов степової зони. З інших видів лише деякі зустрічаються як домішки до сосен звичайної та кримської. Це сосна чорна, сосна гірська, сосна жовта, сосна китайська, сосна ладанна.

Сформувалися ценози, типові для сосняків сухих місцезростань. Це сосняки кунічниковий (злаковий), осоковий та лишайниковий. Моховий та лишайниковий яруси складають ті ж види, які зростають і в сусідніх псамофітних степах та в березових лісах. Із грибів тут зустрічаються типові для соснових лісів види – білий гриб, маслюк звичайний, рядовка зелена, бліда поганка, мухомор звичайний та ін.

Чагарникова рослинність значно поширена у плавнях, її складають чагарникові види верб. Чагарники вкрапляються в інші типи рослинності, особливо їх багато серед заростей очерету південного. Лучна рослинність виникла на місці заплавних лісів, з чагарникових угруповань та замулених боліт. Розрізняють три типи лук: остепнені, справжні та болотисті. Болотисті луки зустрічаються частіше ніж інші.

Рослинність піщаних степів на Нижньодніпровських пісках є домінуючою, первинною, корінною.

У їх покриві переважають костриця Беккера, ковила дніпровська, келерія піскова, житняк Лавренків, житняк пухнастоквітковий. У різнотрав'ї також переважно псамофіти – гвоздика плоскозуба, цмин пісковий, молочай Сегієрів та інші. На цих пісках дуже багато ендеміків Нижнього Придніпров'я – видів, поширених лише на даній території: дрік дніпровський, еспарцет дніпровський, чебрець дніпровський та інші. Проміжки серед рослин заростають мохами – тортулою пісковою та цератодоном пурпурним, а також лишайниками – кладонією листуватою, целокаульоном степовим тощо.

Також на піщаних аренах значні площі займають бугристі піски, так звані кучугури, які утворилися внаслідок дії вітру та інших факторів. На кучугурах переважають види з міцним і довгим корінням, яке дозволяє їм закріплюватися

на рухомому піску. Це зіновать дніпровська, дрік дніпровський, молочай Сегієрів, чебрець дніпровський та інші. З мохів тут переважають цератодон пурпурний, брій дернистий, зозулин льон волосконосний. Проте основний фон кучугур створюють лишайники, такі як кладонія листувата, кладонія рогата та кладонія оленевидна.

Болотна рослинність домінує у рослинному покриві плавнів. Болота Херсонщини відносяться до боліт, що живляться ґрунтовими водами, які містять багато мінеральних речовин. Ценози цих боліт дуже прості за структурою, одноманітні. Домінують в них очерет південний, куга озерна, рогіз вузьколистий.

Водна рослинність займає величезні площі мілководі та водотоків. З не вкорінених, вільно плаваючих рослин переважають ряска мала, сальвінія плаваюча, спорідела багатокоринева. Не вкорінена рослинність є дуже давньою, в її складі багато широко ареальних видів, реліктів. Це плавун щитolistий, сальвінія плаваюча, альдрованда пухирчаста. Багато водних угруповань рідкісні і включені до Зеленої книги України. Це формації сальвінії плаваючої, латаття білого, глечиків жовтих, горіха плаваючого.

Складовими рослинного світу Херсонщини є також рослинність полів, садів, виноградників, вуличних та придорожніх насаджень, лісосмуг, парків, дендропарків, скверів, квітників тощо. У цих екосистемах зосереджені корисні для людини види рослин різного походження.

Наразі рослинність району потерпає від наслідків воєнних дій. Обрахувати завдані довікілью збитки на сьогодні неможливо, до того ж його відновлення триватиме не одне десятиліття.

Загальна площа лісів та інших лісовкритих територій Херсонського району до 24 лютого 2022 року становила 52,9 тис. га. Коливання лісистості по адміністративних територіях району було зумовлено неоднорідністю розташування лісових масивів. Найбільша площа, вкрита лісами, була зосереджена на піщаних аренах Нижньодніпровських пісків – 33,4 тис. га. Ліси виконують переважно екологічні функції – водоохоронні, захисні, рекреаційні.

За площею насаджень домінували хвойні (74%) і твердолистяні (18%) породи дерев, м'яколистяні займали лише 6%, інші – 2%.

За віковою структурою насадження поділялися на молодняки та середньовікові (79%), досягаючі (3%), стиглі й перестійні (18%).

Загибель лісів у 2022 – 2024 роках здебільшого спричинена наслідками бойових дій, саме пожежами та неконтрольованою вирубкою для будівництва фортифікаційних споруд. Крім того, землі лісгосподарського призначення зазнали шкідливого впливу в наслідок підриву греблі Каховської ГЕС. Наразі лісові насадження потребують обстеження для визначення їх санітарного стану.

Обрахувати збитки на сьогодні неможливо через тимчасову окупацію майже всієї території насаджень, а на звільненій території через їх замінування.

Основним напрямом роботи при веденні лісового господарства на території району у найближчій перспективі має стати розмінування територій та відтворення і збереження лісів.

Тваринний світ

Тваринний світ Херсонського району своєрідний, представлений фоновими видами ссавців: козуля європейська, лисиця звичайна, миші, з птахів зустрічаються вороніві та чайкові, представники герпетофауни – гадюка степова, вужі, батрахофауни – зелена ропуха, квакша.

Дніпро у своїй нижній течії є своєрідним фауністичним кордоном для ряду видів. Так, наприклад, на його правобережжі зустрічається кріт, крапчастий ховрах, комаха кравчик головач, а на лівобережжі малий ховрах, сліпак пісчаний, ємуранчик. Дніпро перешкоджає розповсюдженню на захід близько 40 видів комах.

У Дніпровських плавнях тваринний світ насичений і різноманітний. Із ссавців тут зустрічаються бобр річковий, видра річкова, норка європейська, горностай, кутори велика та мала, водяна полівка, миша маленька а також акліматизована ондатра. Багато видів що мешкають у плавнях занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку (видра, норка європейська, горностай, кутора). У заростях очерету існує свій особливий орнітокомплекс, характерними представниками якого можна виокремити вусату синицю, індійську очеретянку, очеретяну вівсянку. На заломах очерету та на островах гніздяться лелекоподібні: сіра, велика та мала білі чаплі, коровайка. Останніми роками активно освоює цей гніздовий біотоп баклан. На великих деревах на островах гніздяться орлани-білохвости. У розріджених очеретяних заростях можна виявити гнізда великого норця, лиски, водяної курочки-комишниці, крижня та інших птахів, серед яких трапляються рідкісні види: довгоносий крохаль, білоокий нирок, гоголь та ін. Плавні – царство земноводних. Звичайними представниками цієї групи є озерна та гостроморда жаби, квакша, червоночеревна кумка. У невеликих озерцях можна знайти звичайних тритонів. Отруйних змій у плавнях немає, лише мешкають водяний та звичайний вужі, на невеликих низькотравних луках на островах зустрічається ящірка прудка. Безхребетні представлені черв'яками, наземними моллюсками, павуками та комахами.

На Нижньодніпровських пісках представлений унікальний азонльний природний комплекс, в якому відмічена найбільша частка ендемічних видів тварин. Фоновими видами ссавців на Нижньодніпровських аренах, перелік яких налічує 37 видів, є ендеміки Нижньодніпровських пісків – ємуранчик Фальц Фейна та сліпак пісчаний. У колках зустрічаються польова та мала лісова миші, на низькотравних луках – гуртова та східноєвропейська полівки. До звичайних мешканців належать козуля, кабан, із хижаків – вовк, лисиця. Часто зустрічаються борсук, куниця кам'яна, ласка. Основні риси орнітофауни зумовлені так званім «кордонним ефектом», що забезпечує високу щільність гнізд та різноманітність «узлісних» видів. Тут поширені вороніві, дрібні соколинні та сорокопотові. Звичайними представниками орнітокомплексу є дуплогнізді птахи: шпак, дятел, синиця, одуд; дрібні хижаки: кібець, боривітер, перепелятник та інші. Із наземних птахів слід відмітити авдотку, перепела, сіру куріпку, фазана. Видовий склад птахів збільшується в період сезонних міграцій, тоді тут можна зустріти вальдшнепа, довгохвосту синицю,

рожевого шпака, кілька видів дроздів, солов'я, степового орла, чорна шуліка та багато інших.

У прісноводній фауні звичайними представниками є риби, молюски, ракоподібні, комахи, черви, кишковопорожнинні, найпростіші. Крім них деякі тварини лише деяку частину свого життя проводять у воді у пошуках їжі, в період розмноження і розвитку. На поверхні води зустрічаються численні клопи – водомірки, павук доломедес. На відкритій воді живляться крижні, лиски, великі норці, крачки, болотні черепахи. Під листям плаваючих рослин (водо красу, латаття) можна побачити прісноводних гідр. На підводній частині рослин часто прикріплюють яйця черевоногі молюски – ставковики та катушки. З нижнього боку листків знаходяться яйця метеликів – вогнівок. Серед рослин живуть хижі клопи, молюски – річкова чашечка, п'явки, до рослин прикріплюють свої житла павуки срібляники, в товщі води плавають дафнії, циклопи, личинки бабок, вертячки.

З хребетних тварин основними мешканцями прісноводних водойм є риби це: амур білий, товстолобик, гірчак, краснопірка, плітка, в'яз, короп сріблястий, до бентосоїдних відносяться промислові риби, такі як лящ, карась, гунтера, бички, серед хижих відомі щука, судак, сом.

Сільськогосподарські угіддя Херсонського району обмежені лісосмугами. Це фауністично збіднені біотопи, де мешкають тільки еврибіонтні, адаптовані до антропогенного фактора види, – полівки, ховрахи, лисиці. У лісосмугах зустрічаються птахи, характерні для лісової та лісостепової зон. Гніздиться велика кількість воронових птахів: граки, сірі ворони, сороки.

Проте воєнні дії сильно впливають на природні ресурси, включно з тваринами. Втрати біорізноманіття відбуваються надзвичайно швидкими темпами, часто з катастрофічними наслідками для екологічної рівноваги та харчового ланцюга. У зв'язку з цим створення умов для відновлення і збереження довкілля, екосистем і тварин – першочергове завдання після завершення бойових дій.

Надра та мінерально-сировинні ресурси області

Мінерально-сировинна база як найважливіша складова частина природних ресурсів має виняткове значення не тільки для розвитку економіки району, а й є гарантією її безпеки та обумовлює перспективні стратегічні напрями стійкого соціально-економічного розвитку. Проте наявні дані геологорозвідувальних робіт свідчать, що корисні копалини в межах Херсонщини обмежено поширені.

Мінерально-сировинна база району складається з корисних копалин будівельної галузі, паливно-енергетичних та гірничо-хімічних корисних копалин та лікувальні грязі.

1. Родовища торфу зосереджені у плавнях долини р. Дніпро. Торф використовують як органічне добриво.

2. Федорівське родовище марганцевих руд з експлуатаційними запасами понад 30 млн т. Руди переважно окисні, придатні для отримання пероксидних концентратів. Наразі родовище не розробляється.

3. Для виробництва буту та щебню розробляється ЗахідноТягинське родовище вапняку, розташоване на захід від с. Тягинка у Херсонському (Білозерському) районі та на правому березі р. Тягинка. Корисна копалина представлена понтичними, меотичними та сарматськими вапняками. Сарматські вапняки оолітові, детрито-оолітові, потужністю до 14 м. Вапняки меотичного регіоарусу черепашко-оолітові та оолітові, потужністю до 4,3 м. Вапняки понтичного регіоарусу черепашко-оолітові, черепашко-детритусові, афанітові, потужністю до 6,8 м. На теперішній час родовище не розробляється, потребує розмінування.

4. Родовище лікувальних грязей, а саме: родовище озера Солоне (на захід від с. Раденськ Олешківської міської громади). Розташовано на тимчасово окупованій території району.

Водні ресурси та водокористування

Гідрографічна сітка Херсонського району представлена р. Дніпро та р. Інгулець. Крім того наявні малі річки: Білозірка (балка), Вовча (балка), Драна, Веревчина, Конка, Кошова, Рвач, Солонець та Чайка. Частина малих річок на даний час пересохли.

До початку повномасштабної агресії російської федерації (станом на 01.01.2021) в районі налічувалось 35129,6429 га земель водного фонду, в тому числі:

- природні водотоки (річки, потічки та інші) – 7195,8754 га;
- штучні водотоки – 2181,6195 га;
- озера, лимани, прибережні замкнуті водойми – 23780,7861 га;
- ставки – 1966,5879 га;
- штучні водосховища – 4,774 га.

Водозабезпечення району відбувається за рахунок ресурсів поверхневих вод та Причорноморського басейну підземних вод.

Наявні водні ресурси забезпечували потреби населення та секторів економіки в повному обсязі.

Постачання населенню питної води здійснюється з підземних джерел (артезіанських свердловин), поверхневі джерела води для питного водопостачання не використовуються.

До початку військової агресії рф централізованим водопостачанням були забезпечені 77 населених пунктів району або 72,6 відсотка від загальної кількості (106 населених пунктів), у тому числі: 2 міста (м. Херсон та м. Олешки), 7 селищ (сmt Білозерка, сmt Антонівка, сmt Зеленівка, сmt Комишани, сmt Наддніпрянське, сmt Брилівка, сmt Нова Маячка) та 68 сільські населені пункти.

Населення 11-ти населених пунктів використовувало власні свердловини та колодязі (Білозерська селищна територіальна громада – 5 населених пунктів, Дар'ївська сільська територіальна громад – 2 населених пункти, Музиківська сільська територіальна громада – 2 населених пункти, Станіславська сільська територіальна громада – 1 населений пункт, Чорнобаївська сільська територіальна громада – 1 населений пункт).

До початку повномасштабної агресії російської федерації на території району послугу з централізованого водопостачання надавали 31 підприємство водопровідно-каналізаційного господарства. На даний час на деокупованій території району послугу з централізованого водопостачання надають 23 суб'єкта господарювання.

На території Херсонської області 06 червня 2023 року внаслідок підриву російськими військами Каховської греблі стався неконтрольований витік води з Каховського водосховища. Унаслідок стрімкого зростання рівня води в прибережній частині р. Дніпро на лівобережжі підтоплення зазнали 10 населених пунктів Олешківської міської територіальної громади Херсонського району.

На правому березі підтоплення зазнали 18 населених пунктів Білозерської селищної, Дар'ївської, Чорнобаївської сільських та Херсонської міської територіальних громад, у тому числі і місто Херсон.

У результаті підтоплення відбулося потрапляння рідких господарсько-побутових відходів із вигрібних ям приватного сектору на ґрунт.

За наявною інформацією, отриманою від філії «Каховська ГЕС імені П.С. Непорожнього» ПАТ «Укргідроенерго», в обладнанні станції та маслосховищі до моменту підриву містилося 465 тонн мастила, яке, найвірогідніше, потрапило у природне середовище. Крім того, у зоні підтоплення опинилися і території Херсонської нафтобази та річкового й морського портів, які також є місцями зосередження пально-мастильних матеріалів.

Також до зони підтоплення потрапили 13 автозаправних станцій, з яких 6 на території м. Херсон (БРСМ, Манго (2 АЗС), Кворум, Авіас-2, NAV), 1 на території смт Білозерка (Манго) та 6 станцій на території м. Олешки (Авіас, Манго, WOG, БРСМ, Глушко-2 на виїзді з м. Олешки в сторону с. Раденське). Потенційні збитки, заподіяні внаслідок забруднення та/або засмічення вод, орієнтовно складають 1 150 412 грн.

Руйнування Каховської ГЕС негативно не вплинуло на рівень води в свердловинах, населення водопостачанням забезпечено.

У Білозерської, Дар'ївської, Музиківської, Станіславської та Чорнобаївської територіальних громад потреби у додаткових свердловинах питної води та необхідного обладнання для їх облаштування з метою забезпечення водопостачання населення, яке постраждало в наслідок руйнування греблі Каховської ГЕС, відсутні.

На території с. Чорнобаївка Чорнобаївської ТГ є потреба у бурінні двох свердловин взамін двох старих, у яких рівень води став недосяжним для подачі на поверхню ще до руйнування греблі Каховської ГЕС.

На даний час виготовлено проектно-кошторисну документацію для буріння двох свердловин за адресами: с. Чорнобаївка, перехрестя вул. Покровська та вул. Українська, та вул. Галицька (в кінці).

Крім того за підтримки Товариства Червоного Хреста України виготовлено проектно-кошторисну документацію для буріння свердловини в с. Чорнобаївка по вул. Українська. Проведені технічні роботи з буріння

свердловини, її облаштування, встановлено насос та необхідне обладнання. Свердловину під'єднано до мережі централізованого водопостачання. На даний час в експлуатацію не введена. Вирішується питання підключення свердловини до мережі електропостачання.

Також Чорнобаївською СВА ще заплановано відновлення артезіанської свердловини № 377 у с. Чорнобаївка у ході реалізації робочого проекту «Капітальний ремонт водопровідної мережі частини вулиць Таврійська, Визволення, Українська, Чорнобаївська, Нова, Стадіонна, Першотравнева, Миколаївська в с. Чорнобаївка Херсонського району Херсонської області», замовникам робіт по якому є Департамент розвитку територій ХОДА. На даний час проведено роботи по облаштуванню та огороженню майданчика. Проведено роботи з прочищення свердловини.

В рамках реалізації експериментального проекту з водозабезпечення у Дніпропетровській, Херсонській, Запорізькій та Миколаївській областях, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.07.2023 №771, до переліку будівництва артезіанських свердловин по Херсонській МВА включено буріння свердловини на території насосної станції водопроводу № 1 міського комунального підприємства «Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства м. Херсона» за адресою: м. Херсон, площа ім. Ю. Титушкіна, 9. Виконано роботи з буріння свердловини, роботи з її облаштування не виконувалися через постійні обстріли та неналежну безпекову ситуацію.

Незважаючи на те, що руйнація греблі Каховської ГЕС не вплинула на зниження рівня води в артезіанських свердловинах деокупованими територіальними громадами району вживаються заходи для покращення забезпечення населення питною водою.

Так на території Білозерської ТГ проведено роботи із буріння двох свердловин, а саме: за сприяння ГО «Південня стратегія розвитку» у с. Миролобівка пробурено одну свердловину та за сприяння ГО «Молодь України» пробурено одну свердловину у с. Надєждівка.

На території Музиківської ТГ через невідповідність санітарним нормам проб води у двох свердловинах, що забезпечували водопостачання с. Загорянівка, задіяно в роботі дві інші свердловини, якість води у яких відповідає нормам і які раніше не використовувалися для централізованого водопостачання. Кошти для виконання робіт виділені із місцевого бюджету.

Крім того Музиківською ТГ заплановано буріння ще двох артезіанських свердловин у с. Східне та с. Загорянівка. На даний час за рахунок коштів Міжнародної організації з міграції розроблена проектно-кошторисна документація. З метою реалізації зазначених проектів на території громади ведеться пошук міжнародних, благодійних та громадських організацій, які допоможуть у фінансуванні проектів.

З метою відновлення об'єктів водопостачання та водовідведення у місті Херсоні, що зазнали пошкоджень після підриву греблі Каховської ГЕС, МКП «ВУВКГ м. Херсона» виконано роботи з ремонту, ревізії, просушування насосно-силового та електрообладнання. Наразі КНС-7, ГНСК, КНС-12, КНС-

13 працюють у штатному режимі. НСВ-5 працює у штатному режимі з подачею води у водопровідні мережі мікрорайону «Корабел», якість якої відповідає нормативам, встановленим ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». Щодня проводиться відбір проб води для визначення показників її якості, а також моніторинг, ремонт, ревізія насосно-силового та електрообладнання.

Зі свердловини № 20-458 (Карантинний острів – 1) подача води здійснюється за графіком від дизель-генератора у водопровідну мережу мікрорайону «Гідропарк» (Карантинний острів). Проводиться відбір проб води для визначення показників її якості та моніторинг.

На НСВ-6 продовжується ремонт, ревізія насосно-силового та електрообладнання, а також ремонт виробничих приміщень та прибирання. Водночас вживаються заходи з усунення засмічення на каналізаційних мережах та виконуються роботи з ліквідації аварійної ситуації на напірному колекторі діаметром 900 мм у мікрорайоні «Шуменський».

Постійні бойові дії в районах проведення вказаних робіт суттєво ускладнюють цей процес.

На території району вживаються заходи для забезпечення постійного моніторингу якості питної води, що подається із підземних джерел (артезіанських свердловин).

Комунальними підприємствами забезпечується вчасне проведення лабораторних досліджень, за результатами моніторингу якості питної води, у разі потреби, здійснюється її спеціальна обробка.

Для проведення досліджень якості питної води залучено ряд спеціалізованих лабораторій: ДУ Херсонський обласний центр профілактики хвороб МОЗ України, Херсонська регіональна Державна лабораторія ім. професора Л.С. Ценковського, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Лабораторія іонного обміну та адсорбції Хіміко-технологічний факультету Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Періодично проводиться відбір проб води як з артезіанських свердловин та водорозподільчих мереж. У разі виявлення відхилень від нормативів проводиться знезараження води.

Комунальні підприємства водопровідно-каналізаційного господарства мають в належній кількості запаси реагентів, знезаражуючих засобів та реактивів для очищення та знезараження питної води.

За результатами досліджень у деяких населених пунктах спостерігаються відхилення за хімічними показниками від вимог Наказу МОЗ України від 22.04.2023 року № 683 «Про затвердження Державних санітарних норм і правил «Показники безпечності та окремі показники якості питної води в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях іншого характеру», які є характерними для водоносного горизонту, з якого подається вода до водомережі.

Для покращення якості питної води по хімічним показникам розглядається можливість встановлення станцій очищення води.

На даний час такі станції встановлені у с. Чорнобаївка, с. Посад-Покровське, с. Благодатне, с. Крутий Яр, с. Киселівка та с. Барвінок Чорнобаївської ТГ; с. Широка Балка, с. Олександрівка Станіславської ТГ; с. Томина Балка, с. Новодмитрівка, с. Надєждівка та с-ще Миролюбівка Білозерської ТГ; с. Музиківка, с. Східне, с. Загорянівка Музиківської ТГ; с. Лиманець Дар'ївської ТГ. Крім того в смт Білозерка функціонує пункт продажу очищеної питної води.

Дар'ївською СВА отримано передвезну установку по очищенню води «Оазис-Про». Зазначена установка пройшла тестове випробування.

Проводиться оповіщення населення про якість води та її придатність для вживання як питної. В соціальних мережах проводиться роз'яснювальна робота щодо необхідності знезараження питної води.

Результати аналізів питної води, що подається до мереж централізованого водопостачання територіальних громад району, підтверджують її придатність для щоденного вживання, безпечність для людського організму та відповідають вимогам ДСанПІН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною».

Населення деокупованої території додатково забезпечується питною водою завдяки допомоги волонтерських організацій, фондів та об'єднань. Питна вода надходить до громад як бутильована так і розливна. У громадах наявні ємності для її зберігання, які розподілені по населеним пунктам.

За період із 06.06.2023 по 09.12.2024 деокупованими територіальними громадами (без врахування Херсонської МТГ) отримано питної бутильованої та розливної води загальною кількістю 6630,9 тис. літрів.

На деокупованій території району у 2023 році із підземних джерел, згідно з даними, наданими територіальними громадами, забрано води 12,955 млн. куб. м, (у 2022 році – 16,408 млн. куб. м).

Використано 5,26 млн. куб. м води (за 2022 рік – 8,322 млн. куб.м), у тому числі для:

- господарсько-питних потреб – 4,55 млн куб. м;
- виробничих потреб – 0,34 млн куб. м;
- інших потреб – 0,37 млн куб. м.

На деокупованій території району централізованим водовідведенням забезпечено 7 населених пунктів, з них: 1 міст, 2 селищ міського типу та 4 сільських населених пунктів. Загальна протяжність каналізаційних мереж – 335,5 км, в аварійному стані перебувають майже 58% мереж.

Вкрай низький рівень охоплення системами централізованого водовідведення, очищення та знезараження стічних вод населених пунктів району призводить до забруднення ґрунтів та водоносних горизонтів. Однією з причин незадовільного екологічного та санітарного стану ґрунтів, поверхневих, а також підземних вод є тривале забруднення їх неочищеними або недостатньо очищеними зворотними водами каналізаційних і очисних споруд, ефективність роботи яких – вагомий чинник екологічної та епідемічної безпеки населення. Більшість очисних споруд каналізації в містах і селищах перебувають у

незадовільному санітарно-технічному стані, а переважна більшість населених пунктів взагалі не забезпечені централізованою системою каналізації.

Спеціалістами Державної екологічної інспекції Південного округу протягом листопада 2024 року проведено відбори проб верхнього б'єфу річки Дніпро поблизу м. Херсон в 11 контрольних створах. За результатами лабораторних вимірювань встановлено перевищення ГДК для водойм господарсько-побутового водокористування по всім створам по біологічному споживанню кисню $3,32 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$ до $4,10 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$, при нормі $3,00 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$ та хімічному споживанню кисню $33,5 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$ до $37,0 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$, при нормі $30,0 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$. Розчинний кисень у відібраних пробах задовільний і складає від $7,72 \text{ мг/дм}^3$ до $8,38 \text{ мг/дм}^3$, при нормі не менше $4,00 \text{ мг/дм}^3$. Інші показники якості води не перевищують ГДК.

Енергопостачання

Херсонський район характеризується відсутністю енергоємних галузей промисловості із застарілим виробничим фондом (вугільна, нафтогазова, хімічна, металургійна) та низькою часткою енергоємних видів економічної діяльності. Характерна особливість питомих витрат на одиницю окремих видів виробленої продукції – їх зменшення у частині використання палива та теплової енергії і водночас збільшення в частині витрат електроенергії. Це є наслідком постійного зростання вартості продуктів переробки нафти та природного газу – ресурсів для отримання палива і теплової енергії – і відповідної переорієнтації на збільшення частки електроенергії у паливно-енергетичному балансі підприємств.

Специфіка постачання електроенергії споживачам регіону полягає у відсутності диверсифікації джерел енергопостачання. Каховська ГЕС була єдиним в області генеруючим підприємством.

Район, зважаючи на інтенсивність річного сонячного випромінювання та вітрові чинники, є одним з найбільш привабливих в області, де активно впроваджувалися альтернативні проєкти.

У березні 2019 року біля села Олександрівка Станіславської сільської територіальної громади відбулось урочисте відкриття будівництва нової на Херсонщині вітрової електростанції ТОВ «Дніпро-Бузька вітрова електростанція». Планувалося, що станція матиме 25 турбін та матиме загальну потужність 110 МВт.

Активно розвивалося будівництво сонячних електростанцій.

Проте збройна агресія рф призвела до припинення використання діючих, будівництва та введення в експлуатацію нових потужностей зеленої енергетики. На сьогодні наявне обладнання та діючі станції альтернативної енергетики району розкрадені та знищені військами рф.

Атмосферне повітря

Атмосфера відіграє головну роль у глобальному, регіональному та локальному перенесенні забруднювальних речовин та забрудненні природного середовища.

Зростаючі антропогенні навантаження послаблюють природний процес самоочищення атмосфери, що спричиняє накопичення шкідливих домішок, які зумовлюють її забруднення (хімічне, радіоактивне, біологічне, теплове та електростатичне).

Атмосферне повітря – один з тих компонентів довкілля, від стану якого залежить стан здоров'я людини та нормальна життєдіяльність усіх живих істот.

Деокупована правобережна частина Херсонської району перебуває в зоні бойових дій (безпосереднього вогневого контакту з ворогом) або під постійним артилерійсько-мінометним вогнем ворога. Негативний вплив на довкілля має детонація боєприпасів, пожежі (у лісах, підприємствах, складах, будівлях), що призводить до забруднення ґрунтів, води та повітря.

Станом на 09.12.2024 року в Херсонському районі виникло 1403 пожежі, що на 2,9% більше ніж за аналогічний період 2023 року (1364). По причинах виникнення пожеж, з яких 1111 — внаслідок ведення бойових дій. Прямі збитки від пожеж складають понад 2 млрд. 630 млн. гривень.

Під час детонації ракет, артилерійських снарядів, мін утворюється низка хімічних сполук: чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо. При цьому забруднене повітря не має кордонів, забруднюючі речовини можуть переноситися на великі відстані та осідати. Є також низка токсичних елементів, як оксид сірки й азоту, що під час окислення можуть спричинити кислотний дощ.

Моніторинг стану атмосферного повітря щодо наявності та кількості викидів забруднюючих речовин у місті Херсоні здійснює лабораторія спостережень за забрудненням атмосферного повітря Херсонського обласного центру з гідрометеорології.

Через збройну агресію РФ та у зв'язку з тимчасовою окупацією Херсонської області у 2022 році систематичні спостереження за станом атмосферного повітря у містах не проводилися. Систематичні спостереження на звільненій правобережній частині території області почали здійснюватися із серпня 2023 року щодня, крім вихідних, на чотирьох стаціонарних постах спостережень у м. Херсон. Оцінюючи стан забруднення атмосферного повітря в ході середньомісячних концентрацій, відмічалися перевищення середньодобових гранично допустимих концентрацій (ГДКс.д.) діоксиду азоту (3,2-3,5 ГДКс.д.), фенолу (1,1-2,1 ГДКс.д.) формальдегіду (1,8-2,9 ГДКс.д.). По інших домішках середні концентрації нижче гранично допустимого рівня. Разові максимальні концентрації спостерігалися в місті по діоксиду азоту – 2,0 ГДКм.р., фенолу – 3,8 ГДКм.р., формальдегіду – 1,8 ГДКм.р.

Найбільшим джерелом забруднення атмосфери міста є транспорт: вантажний, приватний, громадський та військова техніка. 70% усіх токсичних викидів в атмосферу припадає на автотранспорт. Загальні викиди токсичних речовин залежать від потужності та типу двигуна, режиму його роботи, технічного стану автомобіля, швидкості руху, стану дороги, якості пального.

Основні токсичні інгредієнти, якими забруднюється повітря під час експлуатації пересувних джерел, – оксид вуглецю, оксиди азоту, легкі органічні сполуки, діоксид сірки, вуглеводні речовини та речовини у вигляді

суспендованих твердих частинок. Крім того, від пересувних джерел забруднення в атмосферу надходить діоксид вуглецю. Слід зауважити, що надходження забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення та виробничої техніки переважають над викидами стаціонарних джерел.

У місті Херсоні досить широко використовуються кам'яне вугілля, нафтопродукти та природний газ. Це вже само по собі визначає забруднення міста продуктами згорання. Житлові будинки та виробничі приміщення частково опалюються газовими та електричними приладами.

У 2023 році на деокупованій території Херсонського району основними підприємствами забруднювачами атмосферного повітря є АТ «Херсонгаз», Білозерська районна дільниця ПАТ «Херсонгаз», АТ «Херсонська Теплоелектроцентрально», Міське комунальне підприємство «Херсонтеплоенерго».

Зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин підприємствами в атмосферне повітря пов'язано з початком військового вторгнення російської федерації на територію України, коли виробничі процеси були майже зупинені та порушено логістичні шляхи збуту продукції, постачання сировини та перебої з енергопостачанням.

У короткостроковій перспективі прогнозується погіршення якості атмосферного повітря, за рахунок зменшення території лісів та акваторії Каховського водосховища. Можливе розповсюдження вітрової ерозії ґрунтів, пилових та піщаних бурь.

Державною екологічною інспекцією Південного округу від початку широкомасштабного вторгнення та станом на 01 жовтня 2024 року розраховані збитки по фактам викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря внаслідок обстрілів та пожеж, пов'язаних з воєнним станом в Херсонській області на суму понад 145, 5 млн грн.

Поводження з твердими побутовими відходами

Одним з пріоритетних завдань у сфері поводження з твердими побутовими відходами (далі – ТПВ) у Херсонській районі є захист навколишнього природного середовища та здоров'я людини від негативного впливу відходів.

Щороку до вторгнення російської федерації в регіоні на місця видалення відходів (полігони, сміттєзвалища) надходило в середньому понад 33 тис. тонн побутових відходів.

Поводження з ТПВ ґрунтується на технологіях низького рівня й орієнтоване на їх захоронення. Управління діяльністю щодо поводження з ТПВ здійснюється органами місцевого самоврядування, і цей сектор отримує недостатнє фінансування, має обмежений досвід та технічні знання.

Херсонською обласною державною адміністрацією розроблено проєкт Регіонального плану управління відходами в Херсонській області до 2034 року. Після його затвердження виконавчі органи сільських, селищних, міських рад розпочнуть розробку місцевих планів управління відходами, які мають узгоджуватися з Регіональним планом.

Політика у сфері поводження з побутовими відходами в районі спрямована на забезпечення впровадження роздільного збирання побутових відходів у всіх населених пунктах, насамперед у містах.

На деокупованій частині району налічується 25 постійно діючих місць видалення відходів загальною площею 84,3878 га, з яких 6 місць ТПВ загальною площею 50,8097 га - паспортизовані.

В результаті збройної агресії та за наслідками терористичного акту російської федерації пов'язаного з підривом греблі Каховської ГЕС, що спричинив надзвичайну ситуацію техногенного характеру державного рівня, утворилися значні обсяги відходів від руйнувань. У територіальних громадах облаштовано 14 тимчасових місць розміщення відходів від руйнації загальною площею 40,85 га, з яких 8 визначених місць загальною площею 6,8 га не використовуються у зв'язку з постійними обстрілами. Станом на 01.12.2024 року вивезено 7241,56 тонни відходів від руйнації, з яких:

будівельні відходи від руйнувань, що утворилися в умовах ведення воєнних дій, частини будівель – 6088,37 тонни;

скло – 304,96 тонни;

частини будівельних конструкцій, дверних та віконних блоків, інженерних мереж, санітарно-технічних пристроїв – 160,72 тонни;

матеріали, предмети, які були всередині або поряд з об'єктом на момент ушкодження – 687,51 тонни.

Сміттєзвалища та полігони побутових відходів розташовані на деокупованій території Херсонської області не зазнали ушкоджень під час бойових дій та не потрапили до зони затоплення, яка утворилась в наслідок підриву окупантами греблі Каховської ГЕС. З приводу стану об'єктів розташованих на тимчасово окупованій території інформація відсутня.

На сьогоднішній день, територіальні громади визначились з місцями розташування та можливого об'єднання для спільного використання об'єктів видалення відходів.

Однією з нагальних проблем екологічної безпеки Херсонського району залишається утилізація заборонених та непридатних до використання у сільському господарстві безхазяйних хімічних засобів захисту рослин.

За результатами проведеної у 2024 році комплексної інвентаризації місць накопичення заборонених та непридатних до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин встановлено розміщення 1434,9 тонни безхазяйних небезпечних відходів на території Дар'ївської сільської територіальної громади (роз'їзд Срочний, 504 км, Федорівський старостинський округ, колишня база ВАТ «Облагрохім»).

Непридатні хімічні засоби захисту рослин розташовані на відстані менш ніж 5 км від русла річки Інгулець у межах зони ураження військами російської федерації.

У випадку влучання в місце зберігання заборонених та небезпечних хімічних відходів існує загроза забруднення навколишнього природного середовища (можливе потрапляння шкідливих речовин у ґрунти, водойми та атмосферне повітря).

Для забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення безхазяйних заборонених та непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин потрібні кошти в розмірі 203 млн. грн. При розрахунку враховано середню вартість утилізації зазначених відходів у 2024 році – 141 тис. 500 грн за тону.

На сьогодні територія, на якій зберігаються вказані пестициди, розмінована та безпечна для проведення робіт з їх утилізації.

Вирішення проблеми сміттєзвалищ та забруднення відходами довкілля наразі є пріоритетним завданням.

Природні об'єкти та збереження біорізноманіття

Гарантом забезпечення, збереження й відтворення генофонду рослинного та тваринного світу, різноманіття природних екосистем є природно-заповідний фонд області.

Природно-заповідний фонд (далі – ПЗФ) був гордістю Херсонщини, про що свідчать площі території та кількість відповідних об'єктів як місцевого, так і загальнодержавного значення.

Станом на 01 січня 2024 року ПЗФ району складає 30 території та об'єктів, в тому числі 6 об'єктів загальнодержавного і 24 об'єкти місцевого значення.

Природоохоронні комплекси району поділяються на 5 категорій територій та об'єктів:

- національні природні парки «Олешківські піски», «Нижньодніпровський»;
- 4 заказники загальнодержавного та 5 заказників місцевого значення;
- 13 пам'яток природи;
- 5 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення;
- 1 заповідне урочище.

Таблиця 2

Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, розташованих у Херсонському районі Херсонській області станом на 01.01.2024 року

№ з/п	Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ (в тому числі квартали та виділи)	Назва підприємства, організації, установи-землекористувача (землевласника) у віданні якого знаходиться об'єкт ПЗФ	Рішення, згідно з яким створено (оголошено) даний об'єкт ПЗФ, змінено його, площу тощо
Території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення						

Національні природні парки						
1	Олешківські піски	Національний природний парк	11671, 06	75100, м. Олешки, пров. Ракитний, 16, Херсонський район, Новокаховська міська територіальна громада Каховського району, Голопристанська міська територіальна громада Скадовського району, Ювілейна, Великокопанівська та Виноградівська сільські територіальні громади Херсонського району	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України	Указ Президента України від 23.02.10 № 221/2010; Указ Президента України від 11.04.19 № 136/2019 (розширення)
2	Нижньодніпровський	Національний природний парк	80177, 8	73000, м. Херсон, вул. Петренко, 18, Чулаківська сільська, Голопристанська міська територіальні громади Скадовського району, Станіславська, Дар'ївська сільські, Білозерська селищна, Олешківська, Херсонська міські територіальні громади Херсонського району, Тягинська сільська територіальна громада Бериславського району, Новокаховська міська	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України	Указ Президента України від 24.11.15 № 657/2015

				територіальна громада Каховського району		
	Разом НПП - 91848,86					
Заказники						
1	Урочище "Саги"	Ландшафтний заказник	500	Олешківська міська територіальна громада Херсонського району (кв. 2-9 Дослідного лісництва ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДІЛГА")	ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДІЛГА"	Постанова Ради Міністрів УРСР від 28.10.74 № 500;
2	Станіславський	Ландшафтний заказник	659	Околиця с. Станіслав Станіславської сільської територіальної громади Херсонського району	Станіславська сільська рада	Указ Президента України від 21.02.02 № 167/2002
3	Олександрівський	Ландшафтний заказник	996		Олександрівська сільська рада	Указ Президента України від 21.02.02 № 167/2002
4	Бакайський	Лісовий заказник	420	Білозерська селищна територіальна громада Херсонського району (кв 60, 61 Білозерського лісництва ДП	ДП "Херсонське ЛМГ"	Постнова Ради Міністрів УРСР від 28.10.74 № 500

				"Херсонське ЛМГ")		
	Разом 3 - 2575					
Всього ПЗФ загальнодержавного значення - 94423,86						
Території та об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення						
Заказники						
1	Широка балка	Ботанічний заказник	116	Південно-східна околиця с. Широка Балка Станіславської сільської територіальної громади Херсонського району	Широкобалківська сільська рада	Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 25.06.98 № 27
2	Софіївський	Ботанічний заказник	194	Південно-західна околиця с. Софіївка, Станіславської сільської територіальної громади Херсонського району	Широкобалківська сільська рада	Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 25.06.98 № 27
3	Інгулецький лиман	Ботанічний заказник	50	Східна околиця с. Микільське, в межах акваторії Інгулецького лиману, Дар'ївська сільська територіальна громада Херсонського району (кв. 22 вид. 13 Токарівського лісництва ДП "Херсонське ЛМГ")	ДП "Херсонське ЛМГ"	Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
4	Корсунський	Загальнозоологічний заказник	3357	Околиця с. Піщане, Масляне, Обривка, Олешківська та Новокаховська міська територіальна громада Херсонського району	ДП "Каховське ЛГ"	Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 03.03.78 № 160/5; Рішення Херсонської обласної Ради

				та Херсонського районів (кв.23 вид.7-18, кв. 24-56 Корсунського лісництва, ДП "Каховське ЛГ")		народних депутатів від 149.08.83 № 441/16
5	Бакайський жолоб	Загальнозоол огічний заказник	1680	Білозерська селищна етриторіальна громада Херсонського району (кв. 44-46, 52-59 Білозерського лісництва, ДП "Херсонське ЛМГ")	ДП "Херсонське ЛМГ"	Рішення Херсонської Ради народних депутатів від 03.03.78 № 160/5; Рішення Херсонської Ради народних депутатів від 149.08.83 № 441/16
Разом 3 - 5397						
Заповідні урочища						
1	Олешківський сосновий бір	Заповідне урочище	250	Південно-східна околиця м. Олешки Олешківської міської територіальної громади Херсонського району (кв 10 вид.1-15, 17-31, кв. 11 вид.1-11, 13-21, кв.12 вид. 9, 10, 13, 15-19, кв. 13 вид. 3-7, 9, 11, 13-17, кв. 14 вид. 2-5, 7-20, 22-32, кв. 15 вид. 1, 3-5, 7-14, 16-26, кв. 16 вид. 1-7, 13 Дослідного лісництва ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДЛГА)	ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДЛГА	Розпорядження виконкому Херсонської обласної Ради депутатів від 22.04.64 № 238; Рішення виконкому Херсонської обласної Ради депутатів від 02.03.72 № 100/4; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16; Рішення Херсонської обласної ради від 18.11.08 № 762 (зміна меж); Рішення Херсонської обласної ради від 22.12.20 № 42 (перейменування)
Разом 3У - 250						

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва						
1	Казенний сад	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	8	м. Херсон, вул. Полтавська, 98	КП "Херсонкомунсервіс"	Розпорядження виконкому Херсонської обласної Ради депутатів від 22.04.64 № 238; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16; Рішення Херсонської обласної ради від 22.12.20 № 42 (перейменованя)
2	Дендропарк УкрНДІЗЗу	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	5,6	На перехресті автотраси Херсон-Каховка та Снігурівка-Олешки в межах с. Надніпрянське, Херсонська міська територіальна громада Херсонського району	Інститут зрошувального землеробства Національної академії аграрних наук України	Рішення Херсонської обласної Ради трудящих від 04.12.75 № 651/24; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
3	Дендропарк Нижньодніпровської НДС	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	3	Олешківська міська територіальна громада (кв. 10 вид. 16, кв. 12 вид. 6, кв. 13, вид. 1, кв. 34 вид. 2 Дослідного лісництва ДП "Степовий ім. В.М. Виноградова філіал УкрНДІЛГА)	ДП "Степовий ім. В.М. Виноградова філіал УкрНДІЛГА	Рішення Херсонської обласної Ради трудящих від 04.12.75 № 651/24; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16

4	Ботанічний сад Херсонського державного університету	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	14	Миколаївське шосе, 3, м.Херсон	Херсонський державний університет	Розпорядження виконкому Херсонської обласної Ради депутатів 22.04.64 № 238; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16; Рішення Херсонської обласної ради від 22.12.20 № 42 (перейменування)
5	Дендропарк Аграрно-економічного університету	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	2,4	вул. Стрітенська, 23, м.Херсон	Херсонський державний аграрно-економічний університет	Рішення виконкому Херсонської обласної Ради депутатів 02.03.72 № 100/4; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16; Рішення Херсонської обласної ради від 22.12.20 № 42 (перейменування)
Разом ППСІМ - 33						
Пам'ятки природи						
1	Білозерські джерела	Гідрологічна пам'ятка природи	-	На березі оз. Біле, вул. Кооперативна, смт Білозерка Білозерської селищної територіальної громади Херсонського району	Білозерська селищна рада	Рішення Херсонської обласної ради народних депутатів від 11.01.79 № 14/1; Рішення Херсонської обласної ради народних депутатів від 19.08.83 № 19.08.83 №

						441/16
2	Федорівська печера	Геологічна пам'ятка природи	0,5	Правий берег р. Інгулець, околиця с. Федорівка Дар'ївської сільської територіальної громади	Федорівська сільська рада	Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 11.01.79 № 14/1; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
3	Понятівське поселення змії	зоологічна пам'ятка природи	5	Правий берег р. Інгулки, Дар'ївська сільська територіальна громада (кв. 23, вид. 15, 13.1 Токарівського лісництва ДП "Херсонське ЛМГ")	ДП "Херсонське ЛМГ"	Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 11.01.79 № 14/1; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 19.08.83 № 441/16
4	Микільське поселення змії	зоологічна пам'ятка природи	4	Лівий берег в гирлі р. Інгулець Дар'ївської сільської територіальної громади (кв. 22, вид. 17 Токарівського лісництва, ДП "Херсонське ЛМГ")	ДП "Херсонське ЛМГ"	Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 11.01.79 № 14/1; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 19.08.83 № 441/16
5	Кринківське поселення бобрів	зоологічна пам'ятка природи	5	Олешківська міська територіальна громада Херсонського району (кв. 12 вид. 24	ДП "Херсонське ЛМГ"	Рішення Херсонської обласної Ради трудящих від 04.12.75 № 651/24; Рішення

				Кринківського лісництва ДП "Херсонське ЛМГ")		Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
6	Куртина вікових дубів	Ботанічна пам'ятка природи	0,1	Пвденно-східна оклиця м. Олешки Осешківської міської територіальної громади Херсонського району (кв. 12 вид. 11 Дослідного лісництва ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДЛГА)	ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДЛГА	Рішення Херсонської обласної Ради трудящих від 04.12.75 № 651/24; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
7	Деревостій акації білої	Ботанічна пам'ятка природи	3	Олешківський район, в межах кв. 19 вид. 10 дослідного лісництва ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДЛГА	ДП "Степовий ім. В.М. Виногорова філіал УкрНДЛГА	Рішення Херсонської обласної Ради трудящих від 04.12.75 № 651/24; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
8	Дуб на "Інтенсивці"	Ботанічна пам'ятка природи		Посеред прибудинкової території багатоповерхових будинків по вул. Робітничя, 76а та вул. Арктична, 18 Корабельного району м. Херсон	Херсонський державний аграрно-економічний університет	Рішення виконкому Херсонської обласної Ради депутатів трудящих 11.06.70 № 257/11; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16

9	Віковий дуб	Ботанічна пам'ятка природи	-	вул. Ломоносова, 75, м. Херсон	Самостійна державна пожежна частина № 14 Корабельного районного відділу м. Херсон	Рішення виконкому Херсонської обласної Ради депутатів 02.03.72 № 100/4; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
10	Дуб черешчатий	Ботанічна пам'ятка природи	-	вул. Преображенська, 31, м. Херсон	ЖЕК-2 міськжитло-комунгоспу	Рішення Херсонської обласної ради трудящих від 04.12.75 № 651/24; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
11	Дуб	Ботанічна пам'ятка природи	-	вул. Соборна, 18, м. Херсон	Херсонська дитяча юнацька спортивна школа з шахів і шашок Херсонської міської ради	Рішення виконкому Херсонської обласної Ради депутатів 02.03.72 № 100/4; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
12	Віковий дуб	Ботанічна пам'ятка природи	-	вул. Полтавська, 89, м. Херсон	Херсонський ліцей Херсонської обласної ради	Рішення виконкому Херсонської обласної Ради депутатів 02.03.72 № 100/4; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16

13	Дуб Черешчатий	Ботанічна пам'ятка природи	-	Шевченківський парк, м. Херсон	КП "Херсонкомунсервіс"	Розпорядження виконкому Херсонської обласної Ради депутатів № 22.04.64 № 238; Рішення Херсонської обласної Ради народних депутатів від 19.08.83 № 441/16
	Разом - 17,6					
	Разом ПП - 26,1					
Всього ПЗФ місцевого значення - 5697,6						
Всього територій та об'єктів ПЗФ - 100121,46						

Важливу складову екологічної мережі становлять і природоохоронні території Смарагдової мережі. Це мережа територій особливого природоохоронного значення, важливих для збереження біорізноманіття, що охороняються Бернською конвенцією. Тобто це ті види і оселища, які мають дуже високу міжнародну цінність, підтверджену урядами 49 країн та Європейським Союзом, які підписали зазначену конвенцію.

Через воєнні (бойові) дії непоправна шкода завдана Європейській природоохоронній мережі, зокрема як об'єктам Смарагдової мережі, що розташовані на території району: «Олешківські піски», «Нижній Дніпро», «Дніпро-Бузький лиман», так і Рамсарські водно-болотні угіддя: «Дельта Дніпра». Під вогневим ударом опинилися ландшафтні заказники загальнодержавного значення «Олександрівський», «Станіславський».

Зміни відбудуться і у рельєфі. Ймовірно є непрогнозоване відкладання річкових наносів та змитих матеріалів з поверхні суходолу. Спостерігається негативний вплив на прибережні території та сухопутну частину НПП «Нижньодніпровський», та численні об'єкти природно-заповідного фонду з меншими площами. Деякі з цих територій частково або майже повністю знищені, що призвело до незворотних наслідків для їх біологічного різноманіття. Наслідки катастрофи поширюються далеко за адміністративні межі району і згаданих природоохоронних територій, суттєво підриваючи узгодженість та екологічний взаємозв'язок Пан-Європейської екологічної мережі (PEEN) у більшому географічному масштабі.

Відповідно до карти бойових дій на території України від Deep State, з 30 територій та об'єктів ПЗФ деокуповано 22 території та об'єкти (з них НПП «Нижньодніпровський» є частково деокупованим та частково тимчасово окупованим) та які на сьогодні перебувають в зоні бойових дій.

Під тимчасовою окупацією залишаються 8 територій та об'єктів ПЗФ на лівобережжі району.

Російські війська будують потужний укріпрайон уздовж лівобережної частини Херсонської області в Україні. Будівництво фортифікаційних споруд відбувається на надзвичайно цінних територіях на територіях національних парків «Олешківські піски» і «Нижньодніпровський», ландшафтного заказника «Саги», «Олешківський (Цюрупинський) сосновий бір».

Основними проблемами цінних територій, викликаними збройною агресією, стали масштабні пожежі, замінованість територій, активні бойові дії, окупація та, як наслідок, неможливість виконання природоохоронних функцій, втрата працівників та науковців, які були вимушені покинути власний дім і роботу.

Національний природний парк «Нижньодніпровський» повідомляє, що за період спостережень з 23 лютого 2022 року по квітень 2024 року на території парку відмічено ряд масштабних осередків займання, орієнтовною загальною площею згарищ більш 7443,78 га.

Ситуація ускладнюється замінуванням територій, адже після очищення природно-заповідних територій від вибухонебезпечних предметів утворюються воронки від вибухів, а отже, суттєво псується або знищуються природні ділянки та все живе на них. Крім того, замінованість територій унеможливорює роботу природоохоронної спільноти та проведення безпосередніх природоохоронних заходів через значний ризик для життя.

Обсяг загальної шкоди, нанесеної заповідним територіям війною російської федерації проти України, важко оцінити, адже крім питання значного ускладнення проведення оцінки через мінування та окупацію, втрату унікальних територій та об'єктів тваринного і рослинного світу визначити неможливо.

Далеко не всі втрати дикої природи можливо буде відновити після завершення війни та деокупації.

Культурна спадщина

Культурна спадщина є фундаментом, на якому будується національна культура, ідентифікатором, що визначає самобутність нації.

Частково відновила свою роботу: Олешківська дитяча музична школа, Білозерська мистецька школа, Чернобаївська школа мистецтв.

Протягом 2022-2024 років багато об'єктів культурної спадщини зазнали значних руйнувань. Найбільшої шкоди внаслідок воєнних дій – бомбардувань, улаштування окопів, дислокації військових підрозділів, розграбування, підризу Каховської ГЕС – зазнали археологічні та історичні пам'ятники, місцеві музеї, заклади культури тощо. Так в Олешківській громаді внаслідок підризу Каховської ГЕС РФ затоплено було: Олешківська Запорізька Січ, Будинок П.Райко, Будівля бібліотеки при Успенському монастирі, Будинок, в якому жив письменник О.Вишня.

На території Чернобаївської громади внаслідок ворожих обстрілів зазнали пошкодження: «Братська могила воїнів Радянської армії і пам'ятник на честь воїнів - односельчан» с.Посад – Покровське, пам'ятник першому космонавту Ю.Гагаріну с.Чернобаївка.

Для збереження музейного фонду у вересні 2023 року представником Херсонського обласного краєзнавчого музею було вивезено 46 ящиків експонатів Білозерського музею ім. Дмитра Баталія Білозерської селищної ради (29 дерев'яних, 12 картонних, 3 пластикових та 2 риштовки) на тимчасове зберігання у зв'язку з евакуацією із зони бойових дій.

Обласною інспекцією по охороні пам'яток історії та культури організовано й залучено до Херсона за допомогою європейських благодійних організацій новітнє захисне обладнання для укриття пам'яток. Завдяки цьому в місті укрито три пам'ятки, одна з яких національного значення.

Одну пам'ятку укрито матами та піском. Проведено укриття скульптур і некрополя пам'ятки історії «Спаський Собор та дзвіниця» у місті Херсоні.

Закрито дерев'яним решетуванням з осб-плит (коробом) та обкладено мішками з піском пам'ятку монументального мистецтва «Пам'ятник Т.Г.Шевченку» в смт Білозерка.

Продовжується робота, наскільки дозволяє безпекова ситуація, з обстеження пам'яток Херсонського району.

Стан об'єктів культурної спадщини на тимчасово окупованих територіях області та в зонах постійних обстрілів визначити наразі неможливо.

Таким чином, після деокупації області необхідно здійснити ряд заходів щодо відновлення, збереження та подальшого використання культурної спадщини регіону.

Ряд першочергових заходів уже визначено проектом програми соціально-економічного та культурного розвитку Херсонського району на 2024 рік. Зокрема, заплановано: проведення обстеження та інвентаризації історико-культурної спадщини; паспортизацію пам'яток культурної спадщини; здійснення моніторингу стану пам'яток культурної спадщини в районі з метою виявлення актуальних проблем та ризиків.

Здоров'я населення

Демографічна ситуація в районі має регресивний характер.

Чисельність наявного населення району на 01 січня 2022 року становила 445854 осіб.

Упродовж останніх років у районі спостерігалася динаміка до скорочення населення, основними причинами якого було зниження народжуваності та зростання рівня смертності. У середньому кількість населення району за останні 10 років щороку зменшувалася на 4,5 тис. осіб. Поступово збільшувалася питома вага осіб старше 60 років (з 22% у 2016 році до 23,9% у 2021 році). Зміна вікової структури визначає високий рівень захворюваності, спричиненої пов'язаними з віком патологіями. До найбільш поширених хвороб, провідним фактором ризику яких є літній вік, належать злоякісні новоутворення, ішемічна хвороба серця, цереброваскулярні хвороби, високий рівень яких не дає змоги зменшити загальний показник смертності населення. І, як наслідок, основними причинами смерті у 2021 році були хвороби системи кровообігу, на які припадає понад 53,6% від загальної кількості померлих.

Сумарний коефіцієнт народжуваності на 1 жінку в районі також стрімко скорочується з 1,611 у 2012 році до 1,144 у 2021 році.

Отже, вже протягом 2016 – 2021 років доросле населення складало понад 80% населення району.

Окупація району та активні бойові дії істотно ускладнили демографічну ситуацію. Значна частина населення покинула потенційно небезпечні території.

Станом на 01 жовтня 2024 року населення деокупованих громад Херсонського району скоротилося майже на 82% і склало 130100 осіб (з них 121600 осіб доросле населення). Аналогічна ситуація і на тимчасово окупованих територіях.

Усі зусилля, спрямовані останніми роками на укріплення матеріально-технічної бази закладів медицини, зведені нанівець. У результаті воєнних дій заклади охорони здоров'я області зазнали пошкоджень різного ступеня: від масштабних руйнувань до часткового пошкодження. Мають місце й непоодинокі факти демонтажу та вивезення окупантами цінного медичного обладнання та техніки.

На сьогодні загальна мережа закладів охорони здоров'я Херсонського району (без урахування Херсонської міської територіальної громади) складає:

1. первинна ланка надання медичної допомоги:

- КНП «Білозерський центр первинної медико-санітарної допомоги» Білозерської селищної ради до складу якого водять заклади охорони здоров'я Білозерської, Станіславської, Чернобаївської та Дар'ївської територіальних громад, а саме: 9 АЗПМС, 13 ФАП, 13 ФП;

- КНП «Музиківська амбулаторія загальної практики сімейної медицини» до складу якого входить 1 ФАП

2. вторинна ланка надання медичної допомоги:

- КНП «Білозерська лікарня» до складу якого входять поліклінічне та стоматологічне відділення.

Станом на сьогодні на території деокупованої частини Херсонського району відновили сою роботу заклади охорони здоров'я, мешканці мають змогу безкоштовно отримати інсуліни у поліклінічних відділеннях лікарень та у ЦПМСД.

Наразі на деокупованій території району працюють: 1 центр первинної медико-санітарної допомоги, 1 самостійна амбулаторія загальної практики – сімейної медицини (до складу яких входять амбулаторії, ФАПи та ФП) та 1 лікарня вторинного рівня.

Станом на сьогодні на деокупованій території району (без урахування Херсонської міської територіальної громади) зруйновано/пошкоджено 13 закладів охорони здоров'я: 1 лікарня вторинного рівня, 1 ЦПМСД, 7 лікарських амбулаторій та 11 фельдшерських і фельдшерсько-акушерських пунктів.

На даний час у пошкоджених / зруйнованих закладах охорони здоров'я району тривають відновлювальні роботи із залученням благодійних організацій, фондів та інших суб'єктів.

Для забезпечення населення деокупованих територій району медичним обслуговуванням до населених пунктів району за графіком здійснюють виїзди медичні бригади КНП «Херсонська дитяча обласна клінічна лікарня» ХОР

також на території населених пунктів району продовжують працювати представники міжнародної організації “Лікарі без обмежень”, лікарі волонтери українсько-ізраїльської місії «FRIDA», лікарі вузького профілю команди проєкту «Медичний десант» благодійного фонду «КОЛО».

КНП «Білозерський центр первинної медико-санітарної допомоги» Білозерської селищної ради Херсонського району Херсонської області в якості благодійної допомоги отримав «Мобільний медичний пункт», у вигляді причепу «Прагматек» U9-4724, ідентифікаційний № Y9WU94724P0003694, 2023 року випуску, реєстраційний номер BC0253XG, переданий громадською організацією «РОТАРІ КЛУБ «ЛЬВІВ ІНТЕРНЕТШЛ».

«Мобільний медичний пункт» разом з обладнанням знаходиться на території с. Широка Балка до моменту відновлення функціонування Широкобалківського ФАПУ, оскільки за цільовим призначенням не наданий для окремо визначеного населеного пункту.

На території деокупованих населених пунктів району відновили свою роботу аптеки та аптечні пункти, мешканці мають змогу отримати лікарські препарати за урядовою програмою «Доступні ліки», медичні працівники виписують пацієнтам лікарські засоби за програмою «Доступні ліки».

За програмою «Доступні ліки» працює проєкт «УКРПОШТА Аптека», де можна замовити «Доступні ліки» по телефону гарячої лінії.

На території району працює мобільний аптечний пункт, який забезпечує доставку ліків до населених пунктів, де відсутні стаціонарні аптеки, за затвердженим графіком.

Тривалі військові дії обумовили значні незворотні демографічні втрати, що відображено в погіршенні кількісних та, особливо, якісних показників здоров'я населення.

За січень – вересень 2023 року охоплення онкологічних хворих спеціалізованим лікуванням склало 68,4%, за аналогічний період 2022 року – 65,8%.

Показник захворюваності на злоякісні новоутворення становив 80,6 випадку на 100 тис. населення (за відповідний період 2022 року – 146,4 випадку на 100 тис. населення).

Показник смертності від злоякісних новоутворень склав 24,6 випадку на 100 тис. населення (відповідний минулорічний показник – 57,4 випадку на 100 тис. населення).

Кількість пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями за 6 місяців 2023 року склала 6482 особи, показник захворюваності – 11,36, поширеність – 58,27.

Середній час доїзду бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на критичні виїзди за 9 місяців 2023 року становив 10,42 хв. (за 9 місяців 2022 року – 11,48 хв.), на екстрені виїзди – 11,32 хв. (11,49 хв.).

Виконання нормативу прибуття на місце події бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги за викликами, що належать до категорії критичних та екстрених, незалежно від типу місцевості, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року № 1271 «Про норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події» – 82%.

III. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ

Визначальною умовою сталого економічного та соціального відновлення Херсонської області є поновлення втраченого потенціалу на засадах принципово нових та сучасних концепцій із впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій в усіх сферах життя, у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки життєдіяльності населення.

Програма визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання регіонального рівня в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку району та підвищення якості життя населення, наскільки це є можливим в умовах ведення активних бойових дій на території району. Вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення, при впровадженні заходів може мати тільки позитивні наслідки, без урахування негативного впливу бойових дій.

Адже від початку повномасштабного вторгнення війська РФ зруйнували вже значну кількість та продовжують і надалі нищити інфраструктуру та життя людей на території району.

Відповідно до наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 13 липня 2023 року № 199 Херсонська міська, Білозерська селищна, частина Дар'ївської, Станіславська сільські територіальні громади та с. Чернобаївка Чернобаївської сільської територіальної громади віднесені до території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси.

Крім того, з 24 лютого 2022 року по теперішній час, згідно наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року №309 (зі змінами) до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії та тимчасово окупованих російською федерацією належить тимчасово окуповані територіальні громади Херсонського району: Олешківська міська, Виноградівська, Ювілейна, Великокопанівська сільські ТГ.

Крім того, воєнні дії становлять загрозу для здоров'я населення ще й у довготривалій перспективі – через забруднення довкілля, що призводить до значного посилення взаємопов'язаних техногенних та екологічних загроз для людини. Від стану атмосферного повітря, води, ґрунтів тощо залежить здоров'я людини, якість, а подекуди і тривалість її життя. У результаті впровадження заходів Програми, порівняно з нинішньою ситуацією (без урахування наслідків подальших бойових дій), очікується позитивний вплив на здоров'я населення та компоненти довкілля.

SWOT-матриця

SWOT-матриця дає змогу виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості й загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Херсонської області. Суцільна лінія символізує сильний взаємозв'язок, пунктирна – слабкий. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики та ризики, які є основою для стратегічного вибору - формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку громади на довгострокову перспективу.

Порівняльні переваги

Сильні сторони	Підтримують	Можливості
1. Вихід області до азово-чорноморського узбережжя (700 км узбережжя)		1. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад
2. Різноманіття природних ресурсів, що створює необхідні умови для розвитку екологічно безпечної господарської діяльності		2. Покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу
3. Розвинена транспортна мережа		3. Зростання інтересу населення України та іноземних туристів до курортно-рекреаційного, екологічного та сільського зеленого туризму
4. Потенціал розвитку малої енергетики з відновлювальних джерел енергії		4. Продовження процесів інтеграції з ЄС стимулюватиме виробників до підвищення якості продукції та відповідальності за охорону довкілля
5. Потенціал для підготовки та перепідготовки кадрів, значний науковий потенціал		5. Покращення інвестиційного клімату в Україні
6. Вагомий туристично-рекреаційний потенціал. Наявність цікавих історичних пам'яток		6. Активізація економічних процесів сприятиме зростанню попиту на логістичні послуги
7. Наявність високих технологій у галузі сільського господарства, які можуть бути використані як майданчики для поширення технологій		7. Зростання світового попиту на продовольство, що сприятиме впровадженню у сільськогосподарське виробництво сучасних технологій, зокрема ресурсозберігаючих, розвитку тваринництва, тепличного господарства; розширенню сфери переробки продукції
8. Наявність інфраструктури для зрошення		8. Нарощування міжнародної технічної допомоги для України
9. Потенціал для відновлення промислових підприємств у таких галузях: - виробництво харчових продуктів, напоїв; - машинобудування; - металургійне виробництво; - виробництво гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої продукції; - виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу і поліграфічна діяльність		9. Проведення політики енергозаміщення і підвищення енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики, технічного переоснащення комунальної інфраструктури
10. Значна кількість об'єктів природно-заповідного фонду		10. Розвиток е-урядування, відкритості влади
11. Значне біорізноманіття		11. Динамічний розвиток ІТ-індустрії
12. Наявність значної кількості земельних ділянок, придатних для запровадження інвестиційної діяльності на території області		12. Посилення попиту на продукцію риборозведення, аквакультуру
13. Поліетнічність і міжетнічна злагода		13. Можливості для експорту

Виклики

Слабкі сторони	Зменшують	Можливості
1. Вагома втрата несучої спроможності дорожнього покриття більшості автомобільних доріг місцевого значення		1. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад
2. Дефіцит кадрів, незначна кількість робочих місць, які приваблюють молодь		2. Покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу
3. Недостатня кількість належних очисних споруд та низький рівень ефективності діючих. Відсутність сучасних технологій очищення стічних вод		3. Зростання інтересу населення України та іноземних туристів до курортно-рекреаційного, екологічного та сільського зеленого туризму
4. Високий рівень фізичного зносу основних засобів та енергоємність більшості підприємств області, втрата конкурентоспроможності		4. Продовження процесів інтеграції з ЄС стимулюватиме виробників до підвищення якості продукції та відповідальності за охорону довкілля
5. Низька додана вартість в агропромисловому комплексі		5. Покращення інвестиційного клімату в Україні
6. Застаріла, неефективна й неекологічна система збору та утилізації твердих побутових відходів.		6. Активізація економічних процесів сприятиме зростанню попиту на логістичні послуги
7. Необлаштованість історичних пам'яток		7. Зростання світового попиту на продовольство, що сприятиме впровадженню у сільськогосподарське виробництво сучасних технологій, зокрема ресурсозберігаючих, розвитку тваринництва, тепличного господарства, розширенню сфери переробки продукції
8. Недостатньо розвинена туристична інфраструктура		8. Нарощування міжнародної технічної допомоги для України
9. Слабко розвинена інфраструктура підтримки бізнесу та залучення інвестицій, низький рівень підприємницької культури		9. Проведення політики енергозаміщення та підвищення енергоефективності з метою розвитку альтернативної енергетики, технічного переоснащення комунальної інфраструктури
10. Руйнування та зношеність меліоративної системи		10. Розвиток е-урядування, відкритості влади
11. Технічно застарілі транспортні засоби		11. Динамічний розвиток ІТ-індустрії
12. Низька культура землеробства та, як наслідок, зниження родючості ґрунтів		12. Посилення попиту на продукцію риборозведення, аквакультуру
13. Незначна площа сільськогосподарських угідь під багаторічними насадженнями		13. Можливості для експорту
14. Недостатній розвиток логістичних, інформаційних мереж для просування сільськогосподарської продукції на світові ринки		

Ризики

Слабкі сторони	Посилюють	Загрози
1. Вагома втрата несучої спроможності дорожнього покриття більшості автомобільних доріг місцевого значення		1. Продовження деградації родючості ґрунтів. Низький рівень заліснення (залуження) деградованих земель та таких, що перебувають під ризиком затоплення (підтоплення)
2. Дефіцит кадрів, незначна кількість робочих місць, які приваблюють молодь		2. Подальший відтік населення через скорочення робочих місць

3. Недостатня кількість належних очисних споруд та низький рівень ефективності діючих. Відсутність сучасних технологій очистки стічних вод		3. Недостатній рівень впровадження вимог ЄС до сільськогосподарської продукції
4. Високий рівень фізичного зносу основних засобів та енергоємність більшості підприємств області, втрата конкурентоспроможності		4. Виникнення надзвичайних ситуацій природного (підтоплення, затоплення) та техногенного характеру (руйнування берегів Каховського водосховища та морського узбережжя, забруднення басейну р. Дніпро та акваторії Азовського, Чорного морів стічними водами тощо)
5. Низька додана вартість в агропромисловому комплексі		5. Замулювання річища Дніпра та Дніпро-Бузького лиману, скорочення стоку малих річок, зменшення дебету водних ресурсів
6. Застаріла та неефективна і неекологічна система збору та утилізації твердих побутових відходів		6. Зростання цін на енергоносії через енергоємність виробництва
7. Необлаштованість історичних пам'яток		7. Корупція
8. Недостатньо розвинена туристична інфраструктура		
9. Слабо розвинена інфраструктура підтримки бізнесу та залучення інвестицій, низький рівень підприємницької культури		
10. Руйнування та зношеність меліоративної системи		
11. Технічно застарілі транспортні засоби		
12. Низька культура землеробства та, як наслідок, зниження родючості ґрунтів		
13. Незначна площа сільськогосподарських угідь під багаторічними насадженнями		
14. Недостатній розвиток логістичних, інформаційних мереж для просування сільськогосподарської продукції на світові ринки		

IV. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ХЕРСОНСЬКОГО РАЙОНУ

Структура економіки району майже не містить підприємств, які створюють пряму загрозу стану навколишнього середовища.

Найважливіші екологічні проблеми області:

1. Критична ситуація у сфері поводження з побутовими відходами.

Щороку в регіоні утворюється понад 33 тис. тонн твердих побутових відходів.

На даний час поводження з ТПВ ґрунтується на технологіях низького рівня та орієнтоване на захоронення. Поступово в населених пунктах області запроваджується сортування побутових відходів із вилученням вторинної сировини.

Водночас необхідно проводити роботу по розробці плану заходів управління відходами Херсонського району.

2. Наявність на території району непридатних та заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів, які потребують утилізації.

Накопичення непридатних хімічних засобів розпочалося в 70-х роках минулого століття після заборони використання ряду пестицидів. Процес накопичення відбувався практично безконтрольно. Це призвело до утворення великої кількості безхазяйних непридатних агрохімікатів, втрати документації, руйнування складів, тари і пакувальних матеріалів та, як наслідок, до утворення значного обсягу невідомих та змішаних (теж невідомих) непридатних агрохімікатів.

Так, на території Дар'ївської сільської територіальної громади знаходяться 1434,9115 тонни небезпечних відходів, залишків непридатних до використання пестицидів, з яких 114,2115 тонни контейнеризовані, 1320,7 тонни зберігаються на відкритому ґрунті (насипом у вигляді бурту) та представлені сумішшю непридатних пестицидів, розсипаних на землі. Умови їх утримання та зберігання не відповідають вимогам екологічної безпеки, що створює загрозу для навколишнього природного середовища у плані потрапляння отрутохімікатів до ґрунту і водоносних горизонтів.

3. Очисні споруди та каналізаційні мережі населених пунктів Херсонської області не відповідають вимогам техногенно-екологічної безпеки.

Обладнання та мережі наднормативно зношені. Існує потенційна загроза забруднення водойм, зон рекреації державного значення. Через недосконалість та зношеність систем водовідведення відбувається забруднення Дніпра, Азовського та Чорного морів недостатньо очищеними та неочищеними (аварійні скиди) стічними водами.

4. Проблеми природно-заповідного фонду.

Основними проблемами цінних територій унаслідок війни стали масштабні пожежі, замінованість, активні бойові дії, що унеможливають виконання природоохоронних функцій, окупація, втрата працівників та науковців, які були вимушені покинути свій дім та роботу.

Через воєнні (бойові) дії під загрозою знищення чи значного пошкодження опинилися об'єкти Смарагдової мережі, водно-болотні угіддя міжнародного значення, території природно-заповідного фонду області та біосферні заповідники ЮНЕСКО.

5. Зниження рівня води в Каховському водосховищі у результаті бойових дій та необхідність організації альтернативного водопостачання населення.

Населені пункти деокупованої частини Херсонського району забезпечуються водою із артезіанських свердловин, поверхневі джерела води для питного водопостачання не використовуються.

Руйнування Каховської ГЕС не вплинуло негативно на рівень води в свердловинах, населення водопостачанням забезпечено.

У Білозерській, Дар'ївській, Музиківській, Станіславській та Чорнобаївській територіальних громад потреби у додаткових свердловинах

питної води та необхідного обладнання для їх облаштування з метою забезпечення водопостачання населення, яке постраждало внаслідок руйнування греблі Каховської ГЕС, відсутні.

На території с. Чорнобаївка Чорнобаївської ТГ є потреба у бурінні двох свердловин взамін двох старих, у яких рівень води став недосяжним для подачі на поверхню ще до руйнування греблі Каховської ГЕС.

На даний час виготовлено проектно-кошторисну документацію для буріння двох свердловин за адресами: с. Чорнобаївка, перехрестя вул. Покровська та вул. Українська, та вул. Галицька (в кінці).

Крім того за підтримки Товариства Червоного Хреста України виготовлено проектно-кошторисну документацію для буріння свердловини в с. Чорнобаївка по вул. Українська. Проведені технічні роботи з буріння свердловини, її облаштування, встановлено насос та необхідне обладнання. Свердловину під'єднано до мережі централізованого водопостачання. На даний час в експлуатацію не введена. Вирішується питання підключення свердловини до мережі електропостачання.

Також Чорнобаївською СВА ще заплановано відновлення артезіанської свердловини № 377 у с. Чорнобаївка, у ході реалізації робочого проекту «Капітальний ремонт водопровідної мережі частини вулиць Таврійська, Визволення, Українська, Чорнобаївська, Нова, Стадіонна, Першотравнева, Миколаївська в с. Чорнобаївка Херсонського району Херсонської області», замовникам робіт по якому є Департамент розвитку територій ХОДА. На даний час проведено роботи по облаштуванню та огороженню майданчика. Проведено роботи з прочищення свердловини.

В рамках реалізації експериментального проекту з водозабезпечення у Дніпропетровській, Херсонській, Запорізькій та Миколаївській областях, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.07.2023 № 771, до переліку будівництва артезіанських свердловин по Херсонській МВА включено буріння свердловини на території насосної станції водопроводу № 1 міського комунального підприємства «Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства м. Херсона» за адресою: м. Херсон, площа ім. Ю. Тугушкіна, 9. Виконано роботи з буріння свердловини, але роботи з її облаштування не виконувалися через постійні обстріли та складну безпекову ситуацію.

Не зважаючи на те, що руйнація греблі Каховської ГЕС не вплинула на зниження рівня води в артезіанських свердловинах деокупованими територіальними громадами району вживаються заходи для покращення забезпечення населення питною водою.

Так на території Білозерської ТГ проведено роботи із буріння двох свердловин, а саме: за сприяння ГО «Південна стратегія розвитку» у с. Миролюбівка пробурено одну свердловину та за сприяння ГО «Молодь України» пробурено одну свердловину у с. Надєждівка.

На території Музиківської ТГ через невідповідність санітарним нормам проб води у двох свердловинах, що забезпечували водопостачання в с. Загорянівка, задіяно в роботі дві інші свердловини, якість води у яких відповідає нормам і які раніше не використовувалися для централізованого водопостачання. Кошти для виконання робіт виділені із місцевого бюджету.

Крім того Музиківською ТГ заплановано буріння ще двох артезіанських свердловин у с. Східне та с. Загорянівка. На даний час за рахунок коштів Міжнародної організації з міграції розроблена проектно-кошторисна документація. З метою реалізації зазначених проектів на території громади ведеться пошук міжнародних, благодійних та громадських організацій, які допоможуть у фінансуванні проектів.

6. Високий показник замінованості території району.

Територія деокупованого Херсонського району знаходиться під постійними обстрілами військ РФ безпосередньо через скиди вибухівки та повторне мінування дронами, ураження артилерійськими снарядами, стратегічною авіацією тощо. Наразі встановлені міни, інші вибухонебезпечні предмети несуть пряму загрозу життю і здоров'ю громадянам та перешкоджають веденню нормальної господарської діяльності в уражених районах.

На сьогодні, частина територій Херсонської міської об'єднаної територіальної громади, Білозерської селищної об'єднаної територіальної громади, Дар'ївської, Станіславської, Чорнобаївської сільських об'єднаних територіальних громад знаходяться в межах 20-ти кілометрової зони ведення активних бойових дій, що з урахуванням небезпечної ситуації унеможлиблює проведення робіт із розмінування (гуманітарного розмінування) земель сільськогосподарського призначення.

Орієнтовна площа сільськогосподарських земель, які потребують обстеження і розмінування складає 116370,9 га (сільськогосподарські угіддя – 109065,2 га, несільськогосподарські угіддя – 7305,7 га), в тому числі по територіальним громадам: Білозерська – 32376,2 га, Музиківська – 10553 га, Дар'ївська – 36749,7 га, Станіславська – 19996,7 га, Чорнобаївська – 16695,3 га.

Разом з військовими адміністраціями деокупованих населених пунктів району проводиться робота з сільгосптоваровиробниками щодо необхідності подачі заявок на розмінування сільгоспугідь з визначенням пріоритетності та категоризації сільськогосподарських земель щодо щільності забруднення та економічної доцільності.

Сільськогосподарськими товаровиробниками, які здійснюють господарську діяльність на деокупованих територіях Херсонського району, подано повідомлення (заявки) щодо розмінування 36212,5945 га сільськогосподарських земель.

V. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Приписами статті 20-1 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено, що до компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища належить:

а) забезпечення реалізації державної політики у сфері заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, здійснення управління та регулювання у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України на відповідній території;

б) участь у проведенні моніторингу стану навколишнього природного середовища;

в) участь у розробленні стандартів щодо регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів;

г) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

г) затвердження за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, для підприємств, установ і організацій лімітів використання природних ресурсів (крім природних ресурсів загальнодержавного значення), скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище (крім скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення, навколишнього природного середовища за межами відповідної території);

д) видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, спеціальне використання природних ресурсів відповідно до законодавства;

д-1) реалізація повноважень у сфері стратегічної екологічної оцінки відповідно до законодавства про стратегічну екологічну оцінку;

е) вирішення інших питань у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до закону.

Засади екологічної політики України визначено Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».

Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку. Відповідно до Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» має бути забезпечено дотримання вказаних Цілей.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (далі – Протокол про СЕО), ратифікований Законом № 562-VIII від 01 липня 2015 року, та Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року про

оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище (далі – Директива 2001/42/ЄС), імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 року № 443-р, визначено такі цілі:

формування у суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;

забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;

інтеграція екологічної політики до всіх сфер соціально-економічного розвитку України;

зниження екологічних ризиків та мінімізація їх впливу на екосистеми і здоров'я українців;

удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України та іншими законодавчими актами, розробленими для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04 червня 2017 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» від 07 лютого 2017 року № 1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 321 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування»;

постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 року № 1100 «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується»;

Водна стратегія України на період до 2050 року та операційний план її реалізації у 2022 – 2024 роках, схвалені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2022 року № 1134-р.

наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12 травня 2010 року № 400 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною"»;

наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 05 березня 2021 року № 173 «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами»;

постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2024 «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів».

Правове та інституційне регулювання, ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначено Законом України «Про охорону атмосферного повітря».

Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 300 «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря»;

постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 302 «Про затвердження Порядку проведення робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку суб'єктів господарювання, які отримали такі дозволи»;

постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 року № 1655 «Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря»;

посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря (далі – Посібник ЄМЕП/ЄЕА), яким рекомендовано максимально допустимі концентрації та «можливі рівні безпечного ефекту» для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Правові засади у сфері поводження з відходами регламентовано Законом України «Про управління відходами» та іншими законодавчими актами, розробленими для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами.

Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері управління відходами визначаються положеннями статті 25 Закону України «Про управління відходами».

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, яким, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм у процесі інвестиційної діяльності. Так, приписами статті 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» (далі – Закон 1560-ХІІ) встановлено заборону на інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, визначених законодавством України, а також порушує права та інтереси

громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом. Разом з тим, згідно з частиною другою статті 21 Закону 1560-ХІІ, крім інших, однією з причин прийняття державним органом рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності може бути факт того, що її продовження може призвести до порушення встановлених законодавством санітарно-гігієнічних, архітектурних, екологічних та інших норм, прав та інтересів громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом.

Також статтею 8 Закону 1560-ХІІ передбачено, що інвестор у випадках і порядку, встановлених законодавством України, зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, визначених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля».

Основні принципи забезпечення сталого ведення та управління лісовим і мисливським господарством, збереження біорізноманіття визначено Державною стратегією управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022 – 2024 роках, схваленими розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1777-р.

Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про СЕО та Директива 2001/42/ЄС.

Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» визначено поняття стратегічної екологічної оцінки.

Засади екологічної політики України регламентовано Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». У цьому Законі СЕО виступає одним з основних інструментів реалізації державної екологічної політики, який дасть змогу запобігти негативному впливу на навколишнє природне середовище та встановити відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

У 2012 році наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 17 грудня 2012 року № 659 затверджено Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність з вимогами Директиви 2001/42/ЄС.

VI. ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ РАЙОНУ НА 2025 РІК

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми визначалися відповідно до контрольного переліку, наведеного в табл.3.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Програми спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			●	
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		●		+
3. Погіршення якості атмосферного повітря?		●		+
4. Появу джерел неприємних запахів?			●	
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			●	
Водні ресурси				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?		●		+
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			●	+
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			●	
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			●	
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			●	
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			●	+
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта?			●	
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок району?			●	+
14. Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод?			●	
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			●	

Чи може реалізація Програми	Негативний вплив		Пом'якшення
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів?		●	+
Відходи			
17. Збільшення кількості утворених твердих побутових відходів?		●	+
18. Збільшення кількості утворених чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?		●	
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?		●	
20. Спорудження екологічно небезпечних об'єктів поводження з відходами?		●	
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів?		●	
Земельні ресурси			
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?		●	
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?		●	
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?		●	+
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?		●	
26. Суттєві зміни у структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?		●	
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?		●	
Біорізноманіття та рекреаційні зони			
28. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?		●	+
29. Зміни в кількості видів рослин або тварин, чисельності або територіальному представництві?		●	
30. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь у цілому?		●	
31. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?		●	
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?		●	

Чи може реалізація Програми	Негативний вплив		Пом'якшення
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?		●	+
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?		●	
Населення та інфраструктура			
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?		●	
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?		●	+
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни у структурі транспортних потоків?		●	+
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?		●	+
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?		●	+
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?		●	
Екологічне управління та моніторинг			
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?		●	
42. Погіршення екологічного моніторингу?		●	+
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?		●	
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?		●	
Інше			
45. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?		●	
46. Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?		●	
47. Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?		●	
48. Суттєве порушення якості природного середовища?		●	
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?		●	

Чи може реалізація Програми	Негативний вплив			Пом'якшення
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але в сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			●	

На основі оцінок, представлених у таблиці 3, можна зробити такі висновки про ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми:

Атмосферне повітря. Забруднення атмосферного повітря в районі нерівномірне. Найбільш забруднені – промислові вузли, транспортні магістралі, менш забруднені – території, віддалені від промислових вузлів та автодоріг.

Програма не передбачає створення нових підприємств зі значними обсягами викидів. Зменшенню викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел може сприяти поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури.

Проведення екологічного моніторингу забезпечить здійснення відповідних заходів реагування і контролю за станом довкілля, зокрема на територіях, де існує загроза забруднення атмосферного повітря викидами.

Водні ресурси. Програма не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Натомість вона містить завдання щодо зменшення викидів неочищених стічних вод у навколишнє середовище. У зв'язку з цим має покращитися якість очищення стічних вод та, можливо, якість поверхневих вод.

Виконання заходів з попередження процесів затоплення й підтоплення на території району сприятиме запобіганню вказаних процесів.

Разом з тим, ймовірно можуть мати місце зміни обсягів поверхневих водних об'єктів у результаті продовження тенденції до зростання забору води на потреби споживання та зрошення. Зменшення використання води для зрошення залежить від впровадження такої сучасної системи зрошення, яка не призводитиме до збільшення забору води (наприклад, краплинне зрошення).

Відходи. Район характеризується накопиченням обсягів твердих побутових відходів. Розроблення та затвердження плану заходів управління відходами в Херсонському районі до 2030 року, поступове впровадження в населених пунктах сортування побутових відходів з вилученням вторинної сировини дозволить не допускати суттєвого збільшення обсягів їх накопичення.

Земельні ресурси. У результаті виконання Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, появи таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Крім того, Програма не передбачає змін у структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель.

Заходи Програми визначають комплекс дій, спрямованих на очищення території району від наслідків бойових дій та виконання природоохоронного

заходу «Збирання, перевезення, зберігання непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, які зберігаються на території Херсонського району, з їх подальшими утилізацією або видаленням»: 1434,9 тонни безхазяйних небезпечних відходів на території Дар'ївської сільської територіальної громади Херсонського району (роз'їзд Срочний, 504 км, Федорівський старостинський округ, колишня база ВАТ "Облагрохім").

Біорізноманіття. У Програмі не визначається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду. Натомість передбачено проведення заходів із розмінування та подальшого відновлення заповідних територій Херсонщини, за умови припинення бойових дій та деокупації територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

Населення та інфраструктура. Програма не передбачає появи нових ризиків для здоров'я населення району. Навпаки впровадження відповідних заходів сприятиме покращенню стану здоров'я населення шляхом підвищення доступності й ефективності медичного обслуговування, утвердження здорового способу життя через розвиток фізичної культури та спорту.

Екологічне управління, моніторинг та інше. Програма спрямована на збереження природних ресурсів і не передбачає послаблення правових та економічних механізмів контролю усфері екологічної безпеки.

Реалізація Програми сприятиме створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей. Ймовірність того, що виконання Програми призведе до можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, а в сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

VII. ЗАХОДИ, ЯКІ ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання програми соціально-економічного та культурного розвитку Херсонського району на 2025 рік планується реалізація таких заходів (табл. 4).

Водночас це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків. Детальні кроки мають розглядатися в кожному окремому випадку під час впровадження конкретних заходів і проєктів, а також у процесі надання екологічних дозволів.

Таблиця 4

Складова довкілля	Заходи Програми для зменшення негативних наслідків
Атмосферне повітря	Проведення лабораторних досліджень стану навколишнього природного середовища на наявність небезпечних хімічних речовин в районі, відновлення та розвиток мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг

	комунальної власності у населених пунктах
Водні ресурси	<p>Виконання робіт з реконструкції водопровідних мереж, артезіанських свердловин, каналізаційних мереж та каналізаційних насосних станцій. Сприяння розвитку галузі рибного господарства на території Херсонського району.</p> <p>З метою захисту населених пунктів району від підтоплення передбачена реалізація заходів з відновлення та забезпечення стабільної роботи дренажних насосних станцій</p>
Відходи	<p>Виконання природоохоронного заходу «Збирання, перевезення, зберігання непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, які зберігаються на території Херсонського району, з їх подальшими утилізацією або видаленням»: 1434,9 тонни залишків непридатних до використання пестицидів на території Дарі'вської сільської територіальної громади.</p> <p>Розроблення плану заходів управління відходами в Херсонському районі до 2030 року, покращення роботи зі збирання та утилізації твердих побутових відходів, відходів, утворених внаслідок бойових дій, впровадження роздільного збирання та сортування відходів</p>
Земельні ресурси	Розмінування земель. Забезпечення раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення. Вирішення питань з відновлення та реконструкції внутрішньогосподарських меліоративних систем
Біорізноманіття	Проведення заходів з розмінування територій та поступове відновлення територій природно-заповідного фонду

Для покращення стану здоров'я населення та організації належної якості його медичного обслуговування реалізовуватимуться такі заходи:

- визначення спроможної мережі закладів охорони здоров'я;
- розвиток системи телемедичних центрів та налагодження їх автономної роботи на базі медичних закладів;
- оновлення матеріально-технічної бази та організація стаціонарних реабілітаційних відділень (30 – 60 ліжок);
- організація кабінетів психосоціальної підтримки населення, інтегрованих на первинний рівень надання медичної допомоги;
- проведення обстеження споруд закладів охорони здоров'я району на деокупованих територіях з метою прийняття рішення про можливість їх подальшої експлуатації та розроблення заходів з відновлення;
- доукомплектування закладів охорони здоров'я медичними працівниками відповідно до потреби;
- забезпечення закладів охорони здоров'я медичним обладнанням, лікарськими засобами згідно з табелем оснащення;
- забезпечення закладів охорони здоров'я санітарним автотранспортом;

поступове переведення закладів охорони здоров'я на альтернативні системи опалення (встановлення модульних твердопаливних котлів, сонячних електростанцій, газотурбінних установок тощо).

Також проводитиметься робота із залучення інвесторів, меценатів та спонсорів до будівництва, відновлення й реконструкції існуючої спортивної інфраструктури. Здійснюватимуться заходи з популяризації здорового способу життя серед населення, розповсюдження соціальної реклами для заохочення громадян до активного відпочинку, формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та створення умов для соціальної адаптації й реабілітації осіб з інвалідністю та осіб з обмеженими фізичними можливостями, ветеранів війни, учасників бойових дій.

VIII. ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Херсонського району на 2025 рік розроблена з урахуванням довгострокових пріоритетів Стратегії розвитку Херсонської області на період 2021 – 2027 роки.

Заходи Програми, спрямовані на досягнення цих пріоритетів, пов'язані між собою балансом економічної, соціальної та екологічної складових. Програма базується на принципі сталого економічного та соціального розвитку, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки регіону, наскільки це можливо в умовах ведення бойових дій на території району.

Під час здійснення стратегічної екологічної оцінки Програми розглянуто два сценарії розвитку, а саме:

оптимістичний, який демонструє позитивну динаміку, що можлива за умови успішної реалізації Програми;

гіпотетичний «нульовий», за яким не розробляється і не затверджується Програма, а також за яким більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Виконання всіх заходів та проектів Програми забезпечить послаблення можливого негативного впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я населення.

З метою підвищення доступності, ефективності та якості медичного обслуговування населення Програмою заплановано заходи з будівництва, реконструкції та капітального ремонту закладів охорони здоров'я, відновлення мережі спортивних споруд. Також одним із першочергових завдань визначено подолання наслідків воєнних дій (розмінування територій, очищення їх від відходів бойових дій та систематизація їх утилізації тощо).

Отже, напрями розвитку включають природоохоронну складову і спрямовані на досягнення цілей забезпечення високого рівня охорони та зменшення впливів на довкілля.

За результатами цільового аналізу планованих завдань на їх відповідність цілям охорони довкілля, визначеним на регіональному рівні, встановлено необхідність прийняття Програми. В інтересах ефективного та сталого розвитку

району, підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми. Крім того, як вже зазначалося вище, після завершення бойових дій до заходів Програми, у разі потреби, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості робіт з відновлення району а також в частині деокупації лівого берегу.

Як альтернативу можна розглядати «нульовий сценарій», тобто опис, прогнозування й оцінку ситуації у випадку незатвердження Програми.

Це означає збереження інерції розвитку з негативними тенденціями і диспропорціями та загрозами екологічній безпеці, безпеці життя населення, що додатково ускладнюватиметься поточними наслідками збройної агресії РФ проти України. Зазначене унеможливить збільшення позитивного впливу на довкілля і здоров'я населення, що має бути наслідком виконання заходів Програми.

ІХ. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми. Наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Програми, зокрема для виявлення непередбачених несприятливих результатів і вжиття заходів до їх усунення. Підсумки моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості.

Приписами статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлено необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля. Моніторинг може бути використаний для:

порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;

отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);

перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документа, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані наявні системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально вдосконалені для цілей СЕО.

Моніторинг наслідків виконання Програми для довкілля проводиться щороку разом з підготовкою інформації про підсумки її впровадження. Оцінка впливу на довкілля (далі – ОВД) спрямована на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, прийняття рішень про

провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Система запропонованих у Програмі ключових індикаторів включає еколого-економічні, соціальні та екологічні показники. Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними індикаторами дасть змогу виявляти недоліки й порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи для їх усунення, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогностичні терміни їх усунення.

Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані

Таблиця 5

Пріоритети діяльності	Індикатори
1. Відновлення економіки району	- індекс виробництва сільськогосподарської продукції до попереднього року, %;
	- індекс фізичного обсягу ВРП (у порівнянних цінах), %;
	- індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %
	- темп зростання експорту товарів та послуг, %;
	- збільшення обсягів експорту агропродукції з доданою вартістю, %;
	- забезпечення транспортно-експлуатаційних показників технічного стану 100% мережі автодоріг загального користування на звільнених територіях району
2. Людський розвиток та забезпечення якісних умов життя	- відновлення освітньої інфраструктури в деокупованих громадах району з урахуванням фактору місця їх розташування та спроможності закладів надавати освітні послуги в умовах воєнного стану (на території можливих бойових дій, активних бойових дій);
	- зниження захворюваності на злоякісні новоутворення та серцево-судинні хвороби;
	- зниження показника смертності населення від онкологічних захворювань та інших неінфекційних захворювань;
	- створення умов для соціальної адаптації та реабілітації осіб з інвалідністю та осіб з обмеженими фізичними можливостями, ветеранів війни, учасників бойових дій;
	- збереження та створення розгалуженої мережі сучасних спортивних споруд, які відповідають міжнародним стандартам, у тому числі вимогам безбар'єрності;
	- надання одноразової матеріальної допомоги малозабезпеченим верствам населення за кошти обласного та місцевих бюджетів;
	- темп зростання (зменшення) заробітної плати (до попереднього року)

3. Охорона навколишнього середовища, цивільний захист населення	- затвердження плану заходів управління відходами в Херсонському районі до 2030 року;
	- площа земель природно-заповідного фонду 62,8 тис. га
	- вивезення та знищення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин – 1434,9 т;
	- забезпечення очищення стічних вод з метою зменшення забруднення природного середовища;
	- забезпечення населення району достовірною інформацією щодо забруднення довкілля та прийняття відповідних рішень;
	- забезпечення паспортизації місць видалення твердих побутових відходів, впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів у деокупованих населених пунктах району;
	- формування в населення культури безпеки життєдіяльності, обізнаності щодо прав та обов'язків у сфері цивільного захисту й готовності до свідомих практичних дій в умовах надзвичайних ситуацій;
	- відновлення та налагодження функціонування Херсонської районної ланки територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту Херсонської області
4. Ефективне управління у сфері регіонального розвитку	<p>- кількість розробленої (оновленої) містобудівної документації місцевого рівня у 2024 році - 2 Музиківською ТГ.</p> <p>Білозерська селищна, Дар'ївська та Станіславська сільські громади не розробляли та не оновляли у 2024 році містобудівну документацію.</p> <p>- генеральних планів населених пунктів - у 2024 році розроблений 1 генеральний план і 1 план зонування території Музиківської сільської ради та 5 генеральних планів населених пунктів Музиківської громади: с. Музиківка, с. Мірошниківка, с. Висунці, с. Східне, с. Загорянівка. Загалом по Музиківській ТГ – 6 генеральних планів.</p> <p>На території Білозерської громади знаходяться 25 населених пунктів. Наявність генеральних планів — 6, із них мають повний комплект містобудівної документації - 1 населений пункт Білозерка;</p> <p>Станіславська громада має у наявності 4 чинних генеральних плани - генеральний план с. Станіслав (1984 року розробки, з коригуванням 1992 року); генеральний план с. Широка Балка (1987 року); генеральний план с. Олександрівка (2018 року); генеральний план с. Софіївка (2021 року).</p> <p>На території Дар'ївської громади затверджені діючі генеральні плани в дев'яти населених пунктах Дар'ївської сільської ради, потребують розробки генеральних планів п'ять населених</p>

	пунктів громади; Чорнобаївська громада має 4 чинних генеральних плани. – комплексних схем просторового планування територій територіальних громад – у 2024 році громадами не розроблялися.
	- кількість розроблених та затверджених програм комплексного відновлення територій територіальних громад - 3 (Білозерська селищна, Музиківська та Станіславська громади розробили та затвердили програми комплексного відновлення територій). Триває підготовка до громадського обговорення. Дар'ївська громада чекає погодження у Херсонській ОДА.
	- кількість розроблених та затверджених планів відновлення і розвитку територіальних громад – у 2024 році громадами не розроблялися;
	- темп зростання доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) до попереднього року 80%

Х. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ

Із перших днів повномасштабного вторгнення РФ в Україну Херсонський район було окуповано. 11 листопада 2022 року звільнено правобережну частину Херсонської області, більшість якої перебуває в зоні бойових дій (безпосереднього вогневого контакту з ворогом) або під постійним артилерійсько-мінометним вогнем. Лівобережна частина території Херсонської області поки що залишається тимчасово окупованою ворожими збройними формуваннями. Згідно з положеннями Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», постанови Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 року № 236 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» отримання територіальними органами Держстату відповідних адміністративних даних у повному обсязі на цей час неможливе.

Тому під час аналізу та оцінки поточного стану навколишнього середовища використано наявні статистичні дані, дані Київського інституту економіки, офіційні дані центральних та місцевих органів виконавчої влади (перелік додається).

У процесі роботи проаналізовано доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються суб'єктами в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на локальному та регіональному рівні.

Основними екологічними проблемами району є забруднення навколишнього природного середовища внаслідок бойових дій та мінування територій, забруднення басейнів Дніпро-Бузького лиману, річок Дніпро, Інгулець, Білозірка (балка), Драна, Веревчина, Конка, Кошова, Рвач, Солонець та Чайка неочищеними стічними водами, проблема поводження з твердими побутовими

відходами, накопичення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, проблема природно-заповідного фонду.

За підсумками СЕО були запропоновані узагальнені заходи для покращення стану навколишнього природного середовища, зокрема під час виконання положень Програми.

Перелік використаних даних центральних та місцевих органів виконавчої влади:

1. Щорічна доповідь "Про стан навколишнього природного середовища Херсонської області у 2023 році" Департаменту захисту довкілля та природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації.

2. Екологічний паспорт Херсонської області за 2024 рік, затверджений начальником Херсонської обласної військової адміністрації.

3. Національна доповідь "Про якість питної води та стан питного водопостачання та водовідведення в Україні у 2023 році" Міністерства розвитку громад та територій України.

4. Звіт про стратегічну екологічну оцінку програми соціально-економічного та культурного розвитку Херсонської області на 2024 рік.

5. Звіт про стратегічну екологічну оцінку програми економічного і соціального розвитку Херсонської міської територіальної громади на 2022 рік.

6. Експлікація національного природного парку "Нижньодніпровський" від 21.02.2015 року.

7. Проект Регіонального плану управління відходами в Херсонській області до 2034 року.

Начальник управління економічного,
агропромислового та просторового розвитку
територій, інвестицій та житлово-комунального
господарства районної
державної (військової) адміністрації

Інна КОЛБАЄВА